

Leiti sada aastat vana Päevaleht

Kadriorus pudenes ehitustööde ajal laepalkide vahelt ootamatult välja 101-aastane Päevaleht. Eksperdi sõnul on leid põnev, kuid muuseumi viimiseks siiski liiga halvasti säilinud. lk 8

Afganistan: terendama hakkab sõja lõpp

Pimoni baasi asunud eestlaste asi on Talibanist puhastatud ala turvalisena hoida ja valmistuda töö kohalikele üleandmiseks. lk 2–3

Maanteeamet rehitseb ridu

Ameti uus juht Aivo Adamson räägib intervjuus, et mõnedki maanteeameti regioonide ülesanded tuleks tsentraliseerida ja siis poleks ehk ka juhte nii palju vaja. lk 10

Kuidas vältida Türgi sauna?

Vutikoondise peatreener Tarmo Rütli teeb võrreldes Rumeenia-mänguga muudatusi – õigemini jätab eksperimenteerimise. lk 16

Eesti Päevaleht

HIND EESTIS 1,15 EURO | VÄLISMAAL 2,10 EURO | NR 211 | TEISIPÄEV, 11. SEPTEMBER 2012

ajaleht.epl.ee

Foto: Ilmar Saabas

Algas töö

Taas kogunenud riigikogu esimese tööpäeva algus – presidendi ja riigikogu esimehe avasõnad – võttis saadikud nii võhmale, et peaminister Andrus Ansipi vastuseid arupärimistele jäi neid kuulama vaid käputäis.

Justiitsministri ametisse jäämise küsimus kaaperdas riigikogu esimese tööpäeva

S iit tuleneb ka mu vastus põletavale pävaküsimusele, kas üks minister peaks ametist tagasi astuma,” jõudis vabariigi president Toomas Hendrik Ilves oma riigikogu avaistungil kõnes reformierakondlasest justiitsministri Kristen Michalini, keda prokuratuur ja eelkõige avalikkus kahtlustab erakonnale anonüümse annetuse vahendamises. „Otsest kohustust tal selleks ei ole,” jätkas president ja täpsustas, et paljudes riikides on uurimise all olnud ministreid, kes pole ametist loobunud.

Eilse riigikogu avaistungil kõnekaimaks sai

mõte, mida ta väljendas niimoodi: „See valik on ministri enda, tema valitsuskaaslaste ja tema erakonna teha. Ma loodan, et nad kõik annavad endale selgelt aru, et seda valikut tehes kujundatakse Eesti poliitilist kultuuri. Seda viisi, kuidas Eestis praegu ja edaspidi valitsetakse ja asju aetakse. Seda, kas võim ja valitsemine on usaldusväärne. Ja usaldus, nagu ennist ütlesin, on Eesti kapital, mille mahalaristamist ei ole võimalik sallida.”

Oli see nüüd üleskutse Michalile tagasi astuda, nõue prokuratuurile kiiremas korras min-

gid otsused teha või hoopiski kinnitus, et ainult valesüüdistustega võideldes on võimalik usaldusväärsust hoida – jäägu see kõigile ise kontekstist välja lugeda ja aru saada. Ehk aitab kogu presidendi kõne läbilugemine ja mõte, et Ilves on mures, „kui valijad ja rahvas hakkavad kahtlustama, et parteid ja nende esindajad riigivõimuasutustes elavad mingite oma, vaid neile endile teada olevate ja kehtivate reeglite järele. See ei ole enam meie unistuste Eesti, kus arvatakse, et võim on mingi suletud kast, klann või kartell”.

Presidendi mõtteavaldusele annab ehk veelgi rohkem konteksti tõsiasi, et tema endised erakonnakaaslased, riigikogu sotsiaaldemokraatide fraktsioon püüab algselt Michali umbusaldamist. Kuid nad ei saa seda algselt algsi oma 19 häälega, sest avalduse esitamiseks on vaja 21 allkirja.

Toetusallkirju otsitakse nii Keskerakonnast kui ka sealt lahkunud niinimetatud demokraatidelt. Tõenäoliselt saab parlamendihooaja alguses siiski näha vähemalt ühte umbusaldushääletust. **• Lauri Tankler**

JUHTKIRI

Targemat teedeehitust

Kellele ei meeldiks heas korras teed ja tänavad? Kõigile meeldivad, on liialdamata vastus. 2014.–2020. aasta üleriigilise transpordi arengukava algatamise puhul on majandusminister Juhan Parts esitanud mitu huvitavat transporditeemalist ideed. Nii Partsi mõtted kui ka kõigi teiste poliitikute, ekspertide ja huvigruppide ettepanekud, mis selle kava koostamise käigus välja käiakse, väärivad terast tähelepanu. Uutest teedest ja liiklussõlmedest on tore rääkida, aga nii mõnigi kord maetakse miljoneid eurosid, saamata vastu loodetud majanduslikku või sotsiaalset efekti. Võimalus teedeehitust suurelt jaolt Euroopa Liidu rahaga finantseerida võimendab seda suundumust.

Üks majandusministri mõte – et tihedama liiklusega maanteelõikudele, nagu Kose–Mäo, on mõistlikum ehitada 2 + 2 sõidurajaga teid kui 2 + 1 radadega n-ö säästuvariante – on ka just selline, mis kõlab uhkelt, aga tegelikkuses võib osutuda asjatult pompoosseks nagu näiteks Mäo liiklussõlm. 20–30 aasta perspektiivis meie rahvaarv ju pigem väheneb ning needki vähesed elanikud eelistavad tõenäoliselt praegusest veelgi rohkem koonduda elama linnadesse.

Nii praeguse olukorra kui ka rahvastikutrendide tõttu on majandusministri teisel mõttel – et Tallinna trammiliini tuleks pikendada Viimsini ja üleüldse vajaks edendamist Tallinna ja teda ümbritsevate valdade ühtse ühis-

transpordi kontseptsioon – rohkem jumet.

Selliseks projektiks on lootust, kui paraneb Tallinna ja valdade suutlikkus transpordi planeerides koostööd teha. Parts ise suhtub nende koos-

töövõime paranemisse skeptiliselt, aga õnneks võib juhtuda, et ta eksib – väheke on koostöö viimasel ajal ju siiski edenenu. Iseasi, kas see jõuab piisavalt heale tasemele nii kiiresti, et sellele on võimalik toetuda 2014.–2020. aasta arengukavas. Kivi tuleb heita ka Partsi, õigemini valitsusk koalitsiooni kapsaaeda, sest nemad on ju üks osapool kraaklemises, mis takistab Toompead, all-linna ja Tallinna ümbritsevaid valdu mõistlikku koostööd tegemast. Sedagi valdkonda toetaks niisugune üldine asi kui poliitilise kultuuri parandamine ja poliitiline reform.

Möödunud nädalal avaldatud Maailma Majandusfoorum konkurentsivõime raporti järgi on Eesti teede seisukord keskmine: meid on hinnatud 144 riigi seas 61. kohaga ja seitsme palli süsteemis antud hindeks 4,2. Raudtee infrastruktuuri puhul on need näitajad 44. ja 3,5. Eesti maanteed ja raudteed vajavad suurte summade investeermist, aga seda tuleb teha targemini kui seni. ●

REPLIIK

Eesti vaba rand

Kiidan taevani kõiki keskkonnaametnikke, kes ponnistavad selle nimel, et Eesti rannad ehitistevabad püsiksid. Et sinna ei tekiks nn paadikuure, mis annavad tegelikkuses välja häärberi või suisa hotelli mõõdu.

Soome-ugri maailmakongressi ajal Ungari kuurordis nimega Siófok püüdsin pääseda kuulsasse Balatoni järve ujuma, aga see oli praktiliselt võimatu. Järve äär on kilomeetreite kaupa täis ehitatud hotelle, mis lubavad rannani vaid enda kliente, aga ei ühtegi teist. Vapustav küllalislahkus! Jää vabaks Eesti rand, on tõesti oluline laulurida ja juhtmõte, kui me ei taha Balatoniks muutuda. ●

Rein Sikk

LK 4: Peter Singer: tervishoid vs sõnavabadus

LK 5: Margus Punab: miks mehed peaks noorelt isaks saama

PIMENDAMINE PEALINNAS SAI LÄBI

Eilsest Tallinnas enam lühemat tänavavalgustusaega ei rakendata ja laternad süttivad nüüd veidi enne päikeseloojangut ja kustuvad päikesetõusu ajal. Peale selle lülitati 12 lasteasutusse juures sisse 65 lisavalgustit. Linnavalitsuse saadetud teates lubas kommunaal ameti juhataja Tarmo Sulg lahkesti üle vaadata ka ühissõidukipeatuste valgustuse. **EPL**

se juures sisse 65 lisavalgustit. Linnavalitsuse saadetud teates lubas kommunaal ameti juhataja Tarmo Sulg lahkesti üle vaadata ka ühissõidukipeatuste valgustuse. **EPL**

KAJA KALLAS NAASIS

Riigikogulane Kaja Kallas (Reformierakond) naasis emapuhkuselt ja valitakse täna Arto Aasi asemel taas majanduskomisjoni esimeheks, kellenä ta tegutses ka enne puhkusele minekut. **EPL**

Vallutamise aeg on nüüd on tarvis vasta

Täna 11 aastat tagasi toimunud terrorirünnakute tõttu alustatud sõda hakkab läbi saama.

Kompani ülema Eero Aija sõnul ei tähenda sõja võitmine seda, et iga viimane püssimees kätte saadakse. **Afganistani Eesti üksuse** ülesanne on nüüd rahulike elanike kaitsmine, mitte kõrbe vallutamine.

Intervjuu

Lauri Tankler
Pimon, Helmand, Afganistan

Esiteks tuleb meelde tuletada, miks liitlasväed üldse Afganistanis on ja mida on saavutatud nende aastate jooksul, mil eestlased on seal oma üksustega tegutsenud. Täna 11 aastat tagasi ründas üks rühmitus, al-Qaida nimeks, kaaperdatud lennukitega New Yorgis kaksiktorn ja Washingtonis Pentagoni. Peaaegu 3000 hukkunuga lõppenud rünnaku järel läks USA sõtta Afganistani juhtinud Taliban rühmituse vastu (nemad lubasid al-Qaidal riigis tegutseda) ja kasutas esimest korda NATO artiklit number viis, mis ütleb, et rünnak ühele liitlasele on rünnak kõigile. Ka Eesti otsustas liitlasena panustada.

Seda, mida on teinud Eesti sõdurid seelses sõjas ja mis on muutunud, oskab väga hästi rääkida praeguse missiooni Estcoy-14 kompani ülema major Eero Aija, kes oli üks esimesi sõdureid, kes peaaegu kuus aastat tagasi jalaväekompaniiga Afganistani tuli. Nüüd on ta siin juba kolmandat korda.

Oma teisel missioonil 2008. aastal nägi Aija esimest korda ka sellist kohta nagu Pimon. Siis oli siin kaks konteinerit, pidev oht kaugtule alla jääda ja tõsine võitlus selle pärast, et lähedal asuvast kanalipiirkonnast vaenlased (ehk siis Taliban võitlejad ja valitsusvastased mässulised) välja saada. Ehk lühidalt: kanalite piirkond tuli vallutada, et rahumeelsed tsiviil elanikud saaksid selles niimetatud öitsengualas uuesti normaalselt elama hakata.

Helmandis asuv Nad-e Ali, mis selles Lõuna-Afganistani piirkonnas niivõrd tähtsat rolli mängib, on oluline seetõttu, et 1950.–1960. aastate jooksul rajati kanalid selleks, et saaks kasvatada igasuguseid põllumajandussaaduseid, teab Aija rääkida. „Kui me tulime siia 2006. aastal sisse, siis mässulised kontrollisid kogu seda ala – kõige viljakam pinnas, kõige paremad elutingimused, ligipääs erinevatele institutsioonidele, turud, poed,” selgitab ta.

Nüüdseks on saavutatud see, et vastased on kõrbesse tõrjutud ja koalitsiooniväed püüavad hoida neid sealt tagasi imbust. Siit tulebki välja, mida Eesti väed praegu Afganistanis enamasti teevad – kõrbe piirkonda ei üritatagi täielikult vallutada, vaid pigem hoida mässulised pidevalt hirmul ja neid heidutada. Vaid nii saab Afganistani valitsus kanalite piirkonda, rohelust täis ala ehitada koole, haiglaid, piirkonnakeskuseid. Ja ainult niimoodi on tegelikult võimalik kohaliku elanikkonna südamed võita.

Et võitlusel kaoks mõte

„Et ka vastased näeksid selle võitluse mõttetust – näe, kaks kilomeetrit sealpool elavad inimesed õnnelikku ja ilusat elu lilleaedade ja allikaveega, lapsed käivad koolis ja on korralikud turud. Miks meie peame siin kõrbes püssiga võitlema ja kelle nimel me üldse võitleme?” püüab Aija konteksti paika panna.

Kogu tegevuse kaugem eesmärk on ikkagi see, et kohalikud politseiüksused ja riigipolitsei saaksid oma asju ise ajada. Teatavasti on NATO seadnud ka tähtaja: 2013. aas-

-1 Vaade Pimoni baasist. Väljaspool müüre ja okastraati sõidavad autodega m

ta lõpuks peaks olema vastutus sõjategevuse eest üle antud kohalikule Afganistani Rahvusarmeele, keda selle jaoks ka välja õpetatakse. Põhimõtte on selge: kui tähtaega paika pandud ei ole, siis võib ju välisriikide sõjaline kohalolek kesta igavesti.

„Mulle meeldis väga lahingugrupi ülema [kolonelleitnant Mick] Astoni ütlus, et

Tuleb aru saada, et sõja võitmine ei tähenda seda, et me saame iga püssimehe kätte.

alati võib leida põhjuse, miks kauemaks jääda. Aga kui me jääme siia, siis me ei teegi seda viimast tõuget, mis Afganistani armeel on vaja, et vastutus üle võtta,” arutleb kompani ülema Aija. „Tuleb aru saada, et sõja võitmine ei tähenda seda, et me saame iga üksiku püssimehe kätte ja ühtegi pauku enam ei tule. Alati jääb keegi, kes tahab sellele Afganistani valitsusele vastu hakata.”

Aija arvates on kohalikud

vastutuse ülevõtmiseks valmis. Sealjuures aga ei tähenda see seda, et sõda ongi juba lõplikult läbi ja Taliban on valmis läbi rääkima. Tegelikult käib sõda ikka edasi ja seda ei tohi unustada.

Kuigi kõik osapooled, kaitseväelased ja diplomaadid kinnitasid olukorra paranemist, nägime ja kuulsime ka meie kohapeal nendest juhtumitest.

Nägime haavatutega koptereid pidevalt maandumas Camp Bastionisse ja olukorra ohtlikkust näitas ka kaitseministri lähedus plahvatusele lauapävasel visiidil Kabuli. See tähendab, et lõdvaks end ikkagi lasta ei saa.

„Tavaliselt juhtuvad asjad just siis, kui neid kõige vähem ootad,” ütleb samuti kolmandat korda Afganistanis missioonil viibiv jaoulem seersant Siim Lindmaa, kes tuli just neljapäeva õhtul operatsioonilt, et koos kompaniiga ministri visiidi ajal baasis kohal olla. Esimesel kahel korral soomuskijuhi, nüüd jaoulema ametis

●●● Kokkuvõtte paraolümpia-
mängude meediakajastusest.
●●● Maanteeameti uus juht
jagab videos muljeid
esimestest töökuudest.

VARVARA MÕRVA ASJAS TEHAKSE IKKA EKSPERTIISI

Viru ringkonnaprokuratuuri pressinõuniku Mari Luugi sõnul tehakse üheksa-aastase Varvara Ivanova mõrva asjas endiselt tööd ekspertiisitulemustega. „Algusest peale on kasuta-

tud erinevate spetsialistide abi ja neid on tulnud kaasata ka korduvalt. Määratud on erinevad ekspertiisid – osa on valmis, osa, mis hiljem on määratud, on aga töös,” selgitas Luuk. **Delfi**

LOHUSUU VALDA PIGISTAB VANA VÕLG

Virumaa Lohusuu vald on raskest majandusseisusest, sest peab kala-ärimees Paul Kärbergile tagasi maksma kümne aasta taguse 162 000-eurose võla. 2012. aastal soovis Kärberg erasta-

da maatükki Lohusuu sadama juures. Vald viivitas erastamisega ja Kärberg arvutas kokku, et kalatsehhi ehitamise venimine tõi talle üle kahe miljoni krooni kahju. **ERR**

Helmandis möödased eemal hoida

Fotod: Gerri Lesk (kaitseministeerium), Lauri Tankler

mööda kohalikud elanikud. -2- Major Eero Aija juhatab Pimonis jalaväekompaniid. -3- Pimoni ja muude kohtade vahel sõidab militaarkopter Osprey.

olev Lindmaa ütleb, et mida rohkem missioonidel käid, seda kiiremini hakkab see aeg minema. „Veel kaks kuud ja juba on kojumine,” ütleb ta. Tõenäoliselt on see aga nii Lindmaa kui ka Aija jaoks viimane Afganistanis käik, sest järgmise aasta lõpus kompaniid sellisel kujul vaja minna ei pruugi.

„Mis minust saab? Mis minust ikka saab, jään samasuguseks kaitsevälaseks,” ütleb Lindmaa. Major Aija aga toob esile ühe aspekti, mis läheb otseselt ministeeriumi kappas. „See on väljakutse – kui tehakse otsus, et meie kompanii ei lähe, siis on kindlasti äraminejad,” nendib ta. „Mis motiveerib noort Eesti meest käima Võrust Paldiskis Scoutspataljonis töö? Igal nädalavahetusel sõidab ta Paldiskisse ja siis tagasi, aastast aastasse. Kui me ei suuda teda palgaga motiveerida, siis millegi muuga. See võib olla väljaõpe, vaimsus, traditsioonid, aga eelkõige põnev teenistus.” ●

Reporter Lauri Tankleri Afganistani-sõitu toetas kaitseministeerium.

Tööd alustavad Black Hawki eestlastest kopterijuhid

Õhuvägi

Eelmise nädala keskel jõudsid Lõuna-Afganistanis asuvasse Kandahari ka kaks Eesti pilooti, kes hakkavad lendama Black Hawki tüüpi kopteritega. Põhimõtteliselt on tegemist esmakordse juhtumiga, kus taasiseseisvunud Eesti õhuväepiloodid osalevad rahvusvahelisel sõjalisel operatsioonis.

Kaptenid Rene Kallis ja Martin Noorsalu hakkavad lendama meditsiinilise evakuatsiooni üksuses, mida kutsutakse lühidalt Medevaciks. Kuigi nad ei ole otseselt Eesti kontingen-

di liikmed, vaid alluvad USA vägedele, kiitis kontingendi ülem kolonelleitnant Margus Koplimägi pilootide taevani.

„Põhimõtteliselt on Medevac-piloodid just need, kelle peale mina loodan siis, kui minu üksusega midagi juhtub,” selgitas kolonel Koplimägi. „Nad on siin tõesti vist kõige kõvemad mehed, kes sõidavad päeval ja öösel, liivatorimis ja udus, vajadusel maanduvad ka siis, kui maapinnal on käimas kontakt.”

Kaptenid Kallis ja Noorsalu saavad Koplimäe sõnutsi lähinädalatel siiski veel lisaks

väljaõpet, et Afganistani tingimustega kohaneda.

Tegelikult lõpetasid piloodid oma õpingud juba juuli lõpus ja suundusid USA-st Marylandi Rahvusaardi juurest Lähis-Itta, et harjutada lendamist päris kõrbetingimustes. Operatsioonidele saadetakse nad ehk umbes nädala pärast.

Lähiajal liigub Eestist Afganistani veel eriuksus, kelle peamine ülesanne võib olla Afganistani julgeolekujõudude väljaõpetamine, et kiirendada julgeolekuvastutuse üleandmist. ● **Lauri Tankler**

Black Hawk

Pro Kapitali IPO jääb ära investorite huvipuuduse tõttu

Altminek

Pro Kapital Grupp AS otsustas tühistada kaks nädalat tagasi välja kuulutatud aktsiate avaliku pakkumise, sest ettevõtte aktsionäride jaoks vastuvõetaval tasemel nõudlust ei olnud.

Märkimistaotluste kogumine lõppes nädalavahetusel pärast intensiivseid kohtumisi kutseliste investoritega Euroopas ja USA-s. Pakkumise prospekti kohaselt on ettevõtte õigus muuta pakkumise hinnavahekku (algul määratud 1,90–2,05 eurot aktsia kohta), kuid ettevõtte otsustas mitte aktsepteerida järsku hinnaalandust, mida kapitaliturud ootasid.

Pro Kapital oli aktsiate esmaemissiooni välja kuulutades teatanud, et saadavaid summasid soovitakse kasutada kolme projekti rahastamiseks: 89 miljonit eurot maksuva kaubanduskeskuse ehitamiseks Tallinna Peterburi teele, kolme maja restaureerimiseks Tallinnas Tondi kvartalis maksumusega 11 miljonit eurot ja 29-miljonilise hinnasildiga elurajooni rajamiseks Riias.

Raha otsitakse mujalt

Pro Kapitali juhatuse liige Allan Remmelkoor ütles eile, et arendusprojektidele hakatakse nüüd otsima alternatiivseid rahastamisallikaid. „Kuna pakkumise tulemused on nii värsked, siis täpsemat infot veel ei saa välja käia. Kindel soov on projektidega edasi minna ja võimaluse korral püsida esialgsetes ajagraafiku-

Allan Remmelkoor

tes.” Kui palju aktsiaid emissioonil enne selle tühistamist märkida jõuti, Remmelkoor avaldada ei soovinud.

„Avalikud pakkumised sõltuvad peamiselt institutsionaalsetest investoritest, kes teevad pakkumisi erinevatel hinnatasemetel. Pakkumiste mahtu ja hinda koos vaadates jõudsimise otsuseni, et see ei vasta ettevõtte väärtusele, mida me pikas perspektiivis näeme, aga neid täpsemalt me avaldama ei hakka,” rääkis ta.

Pro Kapitali juhatuse esimees Paolo Michelozzi sõnul uurib ettevõtte edasisi kapitali kaasamise võimalusi ja kaalub taotluse esitamist oma aktsiate Nasdaq OMX Balti börsil kauplemisele võtmiseks, et olla valmis kapitali kaasamiseks siis, kui globaalne turusentiment on paranenud, ütles Pro Kapitali juhatuse esimees Paolo Michelozzi. „Loomulikult ei ole me tulemusega rahul,” tunnistas ta. ● **EPL/Delfi**

Reformierakond maksab juba 2013. aasta arveid

Erakondade raha

Miks on Reformierakond maksanud reklaamifirmale Kontuur LB OÜ 257 880 eurot ette, küsis erakondade rahastamise järelevalve komisjon augusti lõpus saadetud kirjas Reformierakonnalt.

Kuna tegemist on arvestatava summaga, siis palus komisjon Reformierakonnalt esitada selle tehingu dokumendid – lepingu ja arved – hiljemalt 20. septembriks 2012. Komisjon lubas mitte avalikustada nimetatud dokumente ega nendes esinevat informatsiooni.

Reformierakonna avalike suhete juht Silver Pukk selgitas, et ettemaksed puudutavad

2013. aastal toimuvat kohalike valimiste kampaniat ja Reformierakond teeb selleks ettemakseid oma pikaajalistele partneritele.

„Peame kokkuhoidlikkust ja tulevaste kulude jaoks ette säästmist loomulikuks ja oleme üllatunud, et konservatiivsus rahaasjades võiks kedagi üllatada,” märkis Pukk.

„Kavatseme ka tulevikus säästa tulevaste kulutuste katmiseks, et maksta oma arved õigeaegselt, nagu oleme seda teinud ka varasematel aastatel,” lisas Pukk.

Kohalikud valimised toimuvad rohkem kui aasta pärast – 20. oktoobril 2013. aastal. ● **Vahur Koorits**

PRESIDENT EESTI EDUST

Paljud usuvad, et just Eesti laulev revolutsioon kukutas Nõukogude Liidu ja et just meie säästlik suhtumine näitab edasiseks teed kõigile Euroopa sõpradele. Unustame hetkeks meid soo-

jendava enesekeskse eduhinnangu, olgugi et ses on paljuski tõtt. Ja võtkem omaks, et oleme edasi jõudnud tänu Euroopa Liidule, NATO-le, eurotsoonile. Et meil on väärt sõbrad, liitlased

ja partnerid. Mõelgem sügavuti, kas oleme valmis sellest loobuma. Kasvõi oma otsustega EL-i ja eurotsooni nõrgestama asudes. **Toomas Hendrik Ilves** riigikogu avastungil

KRIITIKAST POLIITIKA JA AJAKIRJANDUSE KOHTA

Sellega aga, head poliitikud ja ajakirjanduse sõnameistrid, on nii, et ma pole veel kohanud inimest, kes oleks võimeline teise osapoole argumente vastu võtma pärast seda, kui ta on eelne-

valt läbi sõimatud. Kui me tahame kaevikusõja süvenemist vältida ja jõuda ehtsa diskussioonini, tasuks meil seda ehk poliithooaja alguse puhul mees pidada. **Rain Kooli** (ERR)

TERVISEKAHJUSTUSTE piltidega suitsupakid on õigustatud

Tasakaal tervishoiu ja sõnavabaduse vahel

Peter Singer

Princetoni ülikooli bioetika professor

Pärast pikki vaidlusi otsustas USA apellatsioonikohus möödunud nädalal, et suitsufirmasid ei tohi kohustada panema sigaretipakkidele illustratsioone, mis kujutavad suitsetamises põhjustatud tervisekahjustusi. Kohus põhjendas oma otsust põhiseaduses kehtestatud sõnavabadusega. Seevastu Austraalias on niisugused pildid suitsupakkidel kohustuslikud ja reegleid on veelgi: pakendid peavad olema võimalikult lihtsad, värvidest võib kasutada vaid oliivipruuni, logod on keelatud ja suitsufirma nimi tuleb kirjutada väga väikeses kirjas.

See erinevus paneb küsima: kes otsustab tasakaalu tervishoiu ja sõnavabaduse vahel? Nagu näha, on USA-s selleks kohus, kes lähtub eelkõige ligi 225 aasta vanusest tekstist. Kuigi kõnealune seadus aitaks suitsetamisest põhjustatud surmasid vältida (USA-s

tähendab see umbes 433 000 inimest aastas), pole see nähtavasti sõnavabaduse vastu piisavalt tugev argument.

Sigaretid on unikaalsed, sest mitte ükski teine seaduslik või mitteseaduslik toode ei tapa niisuguses koguses inimesi kui suitsetamine – rohkem kui liiklusõnnetused, malaaria ja aids kokku.

On kummaline, et kuigi USA valitsus võib toote müüki keelata, ei tohi ta kehtestada reegleid pakendi välismusele. Austraalia sigaretitootjad kardavad, et seaduse võivad kehtestada ka teised riigid, sealhulgas suure turuga India ja Hiina. Seetõttu pöörusid nad seadustega võitlemiseks WTO poole. Kui ameer-

USA valitsus võib toote müüki keelata, ent ei tohi kehtestada reegleid pakendile.

riklastest suitsetab vaid 20% ja austraallastest 15%, siis väikse ja keskmise sissetulekuga riikides on suitsetajaid meestest ligi 40% ja naissuitsetajate arv kasvab üha. WHO hinnangul suri 20. sajandil suitsetamise tõttu ligi 100 miljonit inimest – 21. sajandi lõpuks usutakse arvu suurenevat miljardini.

Arutledes, kui kaugele riik inimese tervise kaitsmise põhjendusel keeldudega minna võib, alustatakse sageli John

Stuart Milli riigivõimu piiramise printsiibist. Mill oleks arvatavasti hoiatussiltide ja kahjustatud kopsudest tehtud fotodega leppinud, kui see ainult aitaks inimestel mõista, mida suitsetamine kaasa toob. Täieliku keelamisega poleks ta aga iial nõustunud.

Hea baas ise otsustamiseks

Mill usub, et inimene ise on oma huvide parim kaitsja ja otsustaja. Reklaamindusvõtetel muudavad Milli teooria sobimatuks, sest ettevõtetel suudavad meid alateadlikult uskuma panna, et suitsetamine on staatuse, rahulolu ja teiste seas aktsepteerituse saavutamiseks vajalik. Seetõttu on suitsuts meile ligi tõmbavad, kuigi me ei saa isegi täpselt aru miks.

Pildid suitsetamise põhjustatud kahjust võivad aga niisuguseid alateadlikke ihasid tasakaalustada. Ka näitavad need pigem, et suitsetamine on teadlik valik. Selmet seadustele sõnavabaduse piiramise tähe all vastu astuda, peaksime neid kaitsma kui võimalust võrdsustada isikute ja hügieenitavate vahelist mängu, kellest viimased ei soodusta kuidagi meie võimet mõistlikke otsuseid teha. Nõue, et sigarette müüdaks vaid lihtsates pakendites hoiatavate siltide ja tervisekahjustusi kujutavate piltidega, loob meile ise otsustamiseks hea baasi. ●

Copyright Project Syndicate 2012

ISADE kõrge vanus lapse eostamise ajal võib märkimisväärselt suurenda

Miks ka mehed pe

Margus Punab

meestearst

Traditsiooniliselt on rasestumise ja ka sündiva lapse tervise eest vastutavaks peetud naisi. Teame, et pärast kolmandat elukümnendit hakkab naiste viljakus vähenema ja sündiva lapse (geneetilised) terviseriskid suurenema. Samal ajal arvatakse, et tervete meeste viljastamisvõime võib säilida veel ka kaheksa- ja üheksakümne aastaseks. Siiski on viimase kahekümne aasta uuringud meie teadmistes ja suhtumises olulisi parandusi teinud.

1992. aastal avaldas Taani teadlaste rühm artikli, mille kohaselt oli viimase 50 aasta jooksul meeste viljakus üle kahe korra vähenenud. Selle töö järelmina on käivitunud sadu teadusuuringuid ja avaldatud tuhandeid artikleid eesmärgiga leida meeste reproduktiivtrakti ilmselge nõrgenemise põhjused ja muutuste peatamise teed. Samuti on uuringutulemused muutnud inimeste tervisekäitumist. Näiteks Skandinaavias suuri probleeme põhjustanud naiste

rasedusaegne suitsetamine on uute andmete valguses nüüdseks peaaegu kadumas. Naised kasutavad raseduse ajal ka selgelt vähem ilutooteid. Täna võib öelda, et suure tõenäosusega on naiste viljakuse vähenemine õnnestunud peatada.

Seevastu Euroopa meeste seas pole vähese viljakuse probleem kuhugi kadunud. Taanis sünnib juba ligi 10% lapsi kunstliku viljastamise teel. Loomulikult teel raseduse peamiseks takistuseks ongi just meeste väga väike viljakus.

Isa ea mõju lapse tervisele

Nüüd, 20 aastat hiljem, avaldati Islandi uurijate artikkel, mis näitab kolmiku isa-ema-laps ülegenoomset analüüsi ja tulemuste võrdlust kasutades, et eelkõige isa vanus lapse eostamisel määrab uute geneetiliste mutatsioonide tekke riski. Usun, et tegemist on järjekordse teedrajava artikliga, mis mõjutab nii ühiskonna käitumist kui ka avab uusi teid varem selgusetuna püsinud probleemide mõistmiseks ja loodetavasti ka lahendamiseks.

Uuring näitas, et isad pärandavad oma lastele keskel läbi neli korda rohkem uusi geneetilisi mutatsioone kui emad, vastavalt siis 55 võrreldes 14-ga. Oluline on, et 35–40-aastane mees pärandab lapsele keskmiselt kaks korda ja 70-aastane mees juba kuni kaheksa korda rohkem mutatsioone kui 20-aastane mees.

Kuigi uuritavaid ja eriti üle 50-aastaseid isasid oli uuringus vähe, näitasid autorid, et suure tõenäosusega on mutatsioonide arvu kasv vanuse tõustes eksponentsiaalne, mitte lineaarne.

Osa mutatsioone on suure tõenäosusega kahjutud, kuid leitute hulgas oli terve hulk ka neid, mida varem on seostatud skisofreenia ja autismiga. Autismi teema on läänes muutunud eriti aktuaalseks, sest paljudes riikides suureneb autismi haigestumus väga kiiresti. Osalt tuleneb kasv kindlasti haigusele pööratavast suuremast tähelepanust ja ka oluliselt paranenud diagnostilistest kriteeriumitest. Siiski on just nüüd tõestatud, et

Lapsed pärivad isalt oluliselt rohkem geneetilisi mutatsioone kui emalt.

isade vanusega seotud mutatsioonid on väga olulised autismi soodustavad tegurid. Ei saa väita, et isade kõrgem vanus on ainus autismi leviku põhjus, kuid kindlasti on see olulisimad modifitseeritavaid riskitegureid.

Tegelikult pakkus juba 1930-ndatel geneetilist haigust hemofiiliat uurinud briti geneetik välja hüpoteesi, et lapsed pärivad isalt oluliselt rohkem geneetilisi mutatsioone kui emalt. Bioloogiline baas sooliste erinevuste seletamiseks on juba aastaid

HILLAR METSA METSIK MAAILM

LUGEJA KIRI

„Pargi ja sõida” peaks algama Tapalt ja Raplast

●●Eesti peaks suunduma raudteeriigiks saamise poole. Vastremonditud Tartu–Valga või Tallinna–Tapa liinil peaks rong liikuma poole tunniga ja võimaldama iga päev Tallinnasse või Tartusse tööle sõita.

Ehmatav oli kuulda Eesti Raudtee uult juhilt, et reisirongiliiklus ei tasu ära. Valglinnasumine saab toimida vaid riikides, kus nii primitiivseid arusaamu nii kõrgel tasemel väga pikalt ei väljendata. Tallinna „pargi ja sõida” süsteem peaks algama Tapalt ja Raplast, Tartu oma Valgast, Võrust ja Jõgevalt.

Sel suvel sai mitu korda Poola vahet käidud – auto,

bussi ja rongiga. Vaadates viimasel korral busside ja autode rodu tekkis huvi: miks ei võiks saada Tallinnast kell 18.00 väljuva rongiga ennast ja oma autot hommikul kella kümneks Varssavisse? Palju takistusi ei paista olevat. Kõigi riikide sõiduplaanid seda justkui võimaldavad, reisijaid on (kuus bussi vurasid ette Warszawa–Riga sildiga). Lennuhinnad on täiesti konkurentsivõimelised, kuna odavlennufirmadel sellel suunal otselende pole. Sõiduplaane vaadates tundus, et Eesti Raudtee võiks paar piiriülest lõiku ära osta, remontida ja saakski Balti keti jälle korda.

Raudtee on Eestis unustatud. Transpordi arengukava peaks selgelt ütlema, et büroo- ja tootmispindade konkurents jäävad ellu need, mis asuvad või luuakse raudteelogistikat silmas pidades. Büroohooned tuleb ehitada rongipeatuste lähedusse ja tootmishooned ja logistikakeskused raudteeharudele.

Kui autopõhises Eestis läheb igaühelt keskmiselt 80 eurot kuus transpordi tõttu välismaale, siis rongipõhises Eestis võiks sellest rahast enamik jääda kohapeale millegi püsi-va ehitamiseks. Sestap kutsuks valitsust ja Eesti Raudtee juhti võtma riigisisese rongiliikluse puhul selget suunda, et Eestist saab lähima paarikümne aastaga raudteeriik. ●

Elmer Joandi

TEADMISTE PARADOKSIST

Avalikult rahastatud teadus on avalikkuse eest peidetud samade kirjastuste internetilehtedele, ligipääsuks tuleb osta vastav õigus. Unustatud on, et uut teadmist saab luua üksnes ava-

tud teadmiste põhjal, kuulutades teadmised kellegi kommerts- või erasaladusteks, ei ole arengut oodata. Teadmised tuleks vabaks anda, eriti riikliku rahastuse saanud teadmised. **Ero Liivik** (Sirp)

ESTONIAN AIR VS FINNAIR

Asi on ettevõtete suuruses. Finnairi ühel liinil sõidab rohkem inimesi, kui Estonian Air suudab kokku lennutada.

Finnairi juht Mika Vehviläinen (Äripäev)

VENEMAAST

Venemaa muutub Euroopa Saudi Araabiaks – eksportib gaasi ja naftat, impordib luksusautosid ja inimõiguste rikkumise on seal normiks. Vene ajakirjanik **Artemi Troitski**

VANA MÖTTETERA

Kunst on see, mis hinge igapäevaelu tolmust puhtaks puhib.

HISPAANIA KUNSTNIK PABLO PICASSO

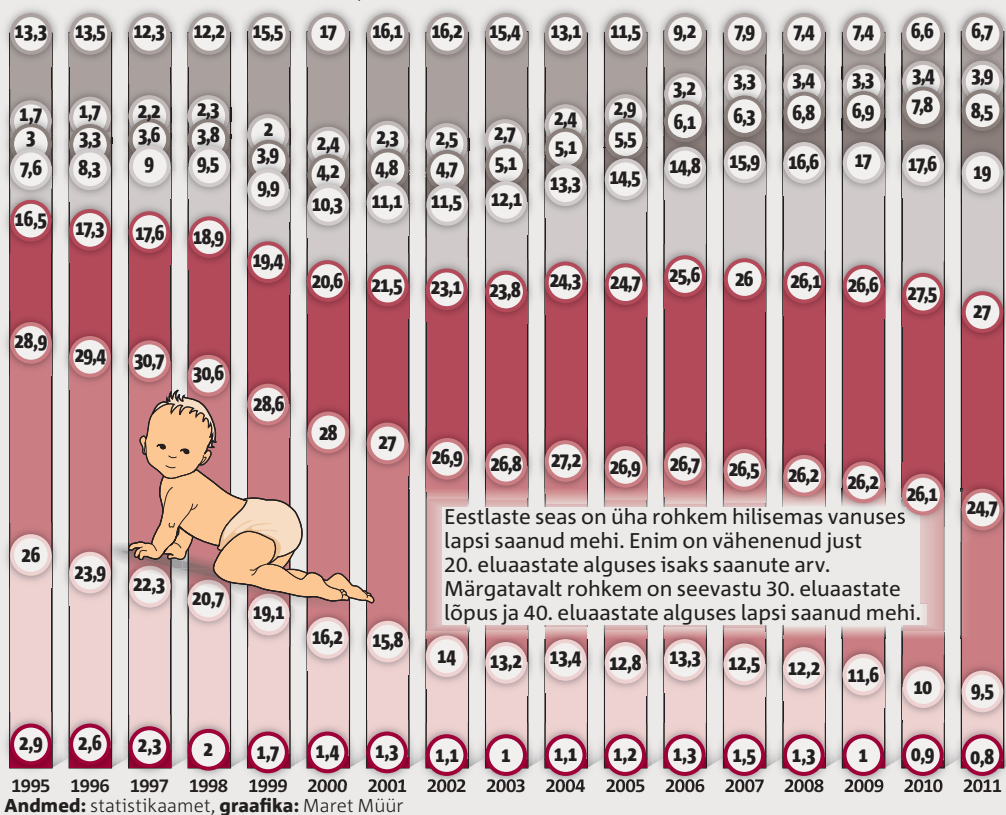
da lapse (geneetilisi) terviseriske. Geenimutatsioone seostatakse autismi ja skisofreeniaga

aks noorelt isaks saama

Eesti mehed saavad lapsi üha hiljem

■ Alla 20-aastased ■ 20–24-aastased ■ 25–29-aastased ■ 30–34-aastased ■ 35–39-aastased
■ 40–44-aastased ■ Üle 45-aastased ■ Vanus teadmata

PROSENT AASTA JOOKSUL SÜNDINUD LASTEST, ISA VANUSE JÄRGI LAPSE SÜNNI HETKEL

Eestlaste seas on üha rohkem hilisemas vanuses lapsi saanud mehi. Enim on vähenenud just 20. eluaastate alguses isaks saanute arv. Märkamatavalt rohkem on seevastu 30. eluaastate lõpus ja 40. eluaastate alguses lapsi saanud mehi.

olemas. Kui naised sünnivad kindla arvu juba olemasolevate munarakkudega, siis meestel toimub vajalike miljardite spermatoosidide tootmine tüvirakkude pideva ja aktiivse jagunemise teel. Iga selline jagunemine kätkeb endas mõne uue mutatsiooni tekke riski, mida organismi kontrol-

limehhanism ei pruugi korrigeerida. Isa ea mõju lapse tervisele avastati juba 2001. aastal, kui selgus, et sageli meestel esineva kromosoomhaiguse Klinefelteri sündroomi risk on üheselt seotud isa vanusega. Isa vanuse ja eluviisi mõju lapsele võib olla praegu teadaolevast veelgi suurem. Üha

suurema osa haiguste puhul on tuvastatud epigeneetiline mõju, mis tähendab päritavaid muutusi, mis ei kajastu otseselt DNA järjestuses, vaid realiseeritakse erinevate keemiliste rühmade DNA-le lisamise või eemaldamise kaudu. Sellised muutused on tihti seotud negatiivsete keskkonna ja elu-

viisi mõjuritega ja seega vanuse kasvades kuhjuvad. Tekkivad muutused võivad soodustada immunoloogiliste ja kasvajaalaste haiguste teket. Sugurakkudes toimuvad epigeneetilised muutused kanduvad edasi ka järgmistesse põlvkondadesse.

Kontrollime ka geneetikat

Huvitavad on ka tulemuste individuaalsed variatsioonid. Uuring näitas, et mõni 20-ndates aastates mees võib lapsele pärandada 20 mutatsiooni, teine aga juba 70 mutatsiooni, mis on märkamatavalt riskantsem. Just siin on alus järgnevateks uuringuteks, mis peaksid välja selgitama, kui paljud tekkinud mutatsioonid on teoreetiliselt modifitseeritavad – sõltuvad konkreetse isiku eluviisist või elukeskkonnast. Oluline on välja selgitada, kui palju mõjutavad uute mutatsioonide teket sugutrakti haigused, nagu põletikud, või näiteks eri ravimid. Ka on tähtis mõista, milline mõju võib olla bioloogilist selektsiooni rohkem või vähem eiravatel kunstliku viljastamise meetoditel.

Milline on üldtoodud teadmiste tähendus indiviidi tasanil? Inimese tervise määravad kaks suurt tegurite kompleksi: pärilikud tegurid (tegelikkult oleks õigem öelda: sünnipäraseks eeldused) ja ümbritsev keskkond. Praeguseks on selge, et inimese enda kontrolli all pole üksnes tema eluviis ja keskkond, vaid paljude laste edasi pärandatavad geneetilised tegurid. ●

VASTUKAJA

Vaesuses elab enam kui veerand peresid

●● Kristiina Viiron on hiljuti ilmunud artiklis „Ka keskmise palk võib jätta pere vaesuse” (EPL 04.09) teinud tänuväärse analüüsi, näidates, et Eesti on tegelikult vaene riik. 2010. aasta vaesuse määr leibkonnaliikme kohta oli (värske- andmed puuduvad) 280 eurot ja Euroopa standardi järgi 60% keskmisest mediaanpalgast ehk u 313 eurot, kui võtta arvutuse aluseks tänavuse aasta teine kvartal. Statistikaameti andmete järgi elas 2010. aastal Euroopa standardi järgi 24,9% Eesti peresid vaesuses.

Mina töötan Vigala vallavanemana ja abikaasa on põhikoolis õpetaja. Meil on kolm last – kaks käivad koolis ja üks lasteaias. Mõlemad teeme ka lisatööd: olen näiteks omavalitsusliidu juhatuse liige, mille eest laekub igas kuus umbes 50 lisaeurot, abikaasa aga annab näiteks ringitunde. Meie töötasu on maapiirkonna kontekstis seega pigem kõrge, ometi pole mingit muret, et raha üle jääks.

Suur hulk inimesi vaesuses

Kui liidan netotöötasu kokku ja jagan selle viie pere liikme- ga, saan leibkonna liikme sissetulekuks 316 eurot – tuleb välja, et pere elab napilt üle vaesuspiiri. Lisades arvutusse lastetoetuse 115 eurot kuus, suureneb leibkonna sissetulek lausa 339 euronni kuus. Aga ühtlasi tekib küsimus, kas veerand vaesuses elavaid peresid on ikka õige arv, sest paljude inimeste palk maal on meie töötasust pigem oluliselt madalam.

Äkki maal teevadki inimesed vähe tööd ja peavadki selle eest madalamat palka saama? Mina näen oma ümbruses pigem vastupidist: ka väikse vallavalitsuse või omavalitsus- asutuse tubli töötaja ei tee ei riigikogu ega valitsuse liikmest ega ka mõne suure riigifirma juhatuse esimehest nõnda palju vähem viljakat tööd, kui palgasuhe laseks eeldada.

Enda näitel saan öelda, et olen oma põhitöö kõrvalt 900-eurose netopalgaga eest juh- tinud edukalt ehitusprojekte alates projekteerimishange- te korraldamisest kuni tööde

Meie töötasu on maapiirkonnas pigem kõrge, ometi pole muret, et raha üle jääks.

valmimiseni. Sellise projekti eest makstakse praegu näiteks CO₂ programmi raames ühele suurele riigifirmale minimaalselt paar minu aastapalka projekti kohta, kusjuures see pole taganud nende projekti- de kvaliteeti.

Julgen väita, et Eesti edu kriisiga toime tulemisel on tulnud meie inimeste heaolu arvel. Meie riigi juhid võiksid olla rahvaga rohkem solidaarsed ja vahel tutvuda ka sellega, kuidas reaalne elu toimib. Esmane ei tohiks olla mitte see, kuidas meie riik Euroopasse paistab, vaid see, et inimesed võiksid oma riigile kindlad olla. ●

Priit Kärsna
Vigala vallavanem

Haagised sõiduautodele

Alati kindel kvaliteet!

Liider Eesti haagiseturul!

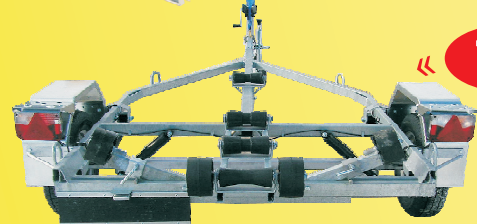
2.65x1.25 m

alates 827.-

2.0x1.25x0.33 m

« 698.-

« 799.-

4.6x1.99 m, kuni 4.6 m paadile, kandevõime 520 kg

3.0x1.5 m

alates 991.-

UUS MUDEL:

katus ja esisein ühes osas

3.0x1.47x1.50 m

2195.-

Tõrvandi, Tartumaa
E-R 8-17, L 9-15
Tel 730 1841, 504 8722
Haakekonksud:
Tel 730 1846, 5344 4401

Müük Tallinnas:
Forelli 11
Tel 650 6061, 5332 6560
www.baltihaagis.ee

www.respo.ee

www.respo.ee **Respo**

Parts eelistaks Haapsalu raudteele Tallinna ja Viimsi vahelist tramm

Transport

Majandusministrile

valmistab tõsist muret

Tallinna ja ümberkaudsete valdade koostöövõime.

Raimo Poom, Anna-Liisa Villmann uudised@epl.ee

Eesti Päevaleht kirjutas laupäeval majandusminister Juhan Partsi mõtetest, mis on seotud eelmisel nädalal algatatud 2014–2020 üleriikliku transpordi arengukavaga. Kui minister rääkis kõigepealt teede arendamise tähtsusest, ei pääsenud ta reedel asju selgitades üle ka rööbastranspordi võimalikust arengust järgmisel seitsmel aastal.

Vastuseks küsimusele, kas pärast uute reisirongide päralejõudmist võiks mõelda ka investeeringutele täiesti uutesse rongisõidu sihtkohtadesse, nentis minister, et on nii unistusi kui ka reaalsemaid projekte.

Esimese alla liigitas ta Riisipere-Haapsalu raudteeühenduse taastamise. „Siin on aktivistid Haapsalust selgelt tõstatanud küsimuse, et tuleks taastada ühendus Haapsaluga. Hindan väga seda huvirühma, kes koos käib ja saadab mulle praktiliselt iga päev meiliter-

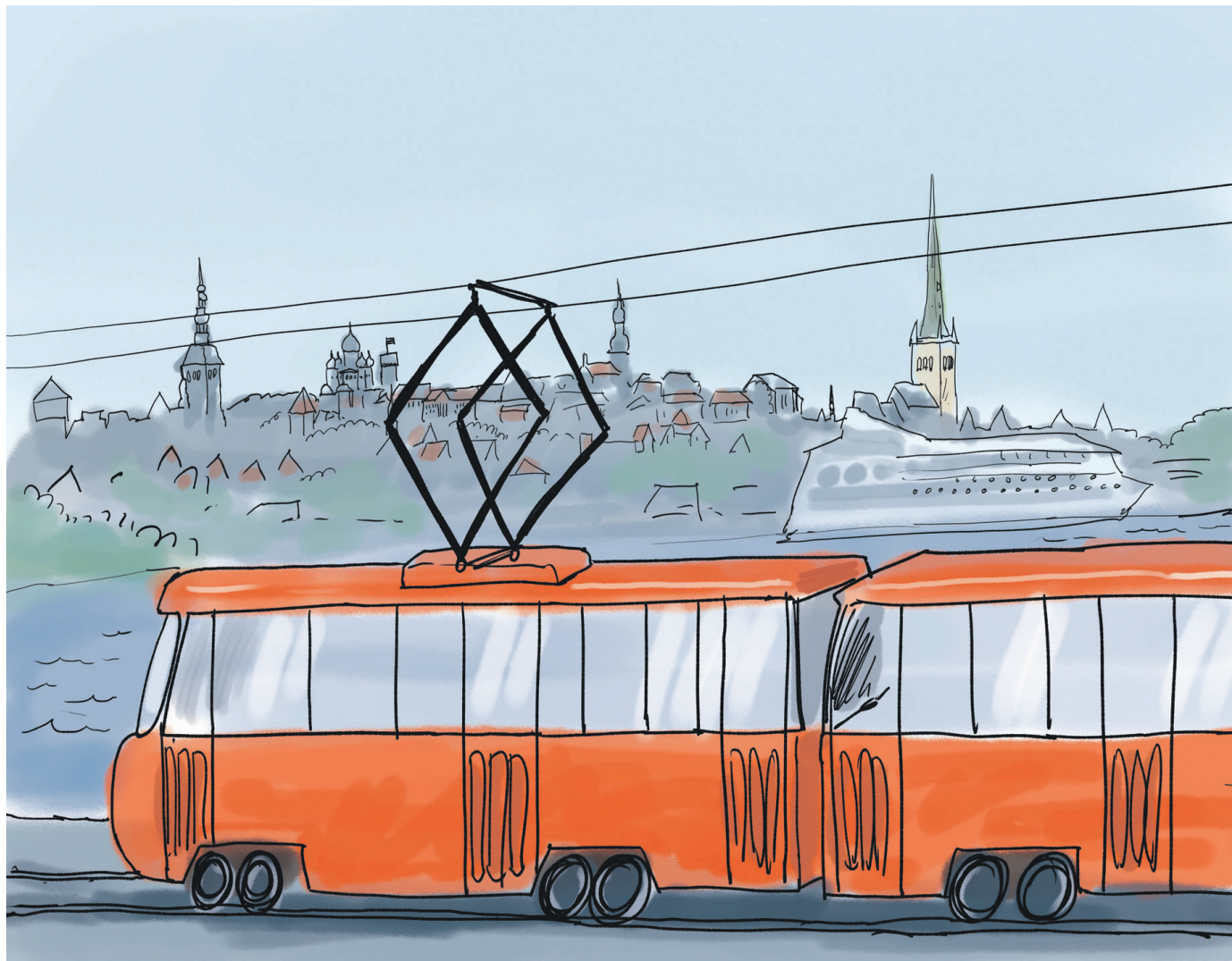
vituse. Aga ma arvan, et me kindlasti soovime selles arengukavas vaadata tõele näkku ja siin hakkavad mängima sotsiaalmajanduslikud mõjud ja transpordiökonomika mõju. Selles osas on paganama raske siin lubada, et toimuks mingi revolutsiooniline pööre,” märkis majandusminister selgelt äraootava suhtumisega sellesse projekti.

Linna ja valdade koostöö

Kuid Parts andis ka mõista, et täiesti uutest rööbastranspordi arendustest rääkides võiks ta olla kergesti veendav Viimsit ja Tallinna ühendava trammiliini vajalikkuses. „Ma arvan, et kui me räägime rööbastranspordist, siis võti on Tallinna linna ja valdade koostöös. Selles küsimuses arvan, et tuleks vaadata seda Viimsi trammi asja,” rääkis majandusminister.

Parts kirjeldas, et pealinna Viimsiga ühendava ühistranspordi seisukord on üsna totter. „Ühistransport on seal suhteliselt mage, kuid paratamatult on Eesti mõttes sinna toimunud tohutu inimeste liikumine ja reaalselt alternatiivi [rööbastranspordi ühendusele] tegelikult ei ole,” leidis Parts.

Samal ajal tões ta, et sellise projekti ellurakendamise seab kahtluse alla Tallinna

Illustratsioon: Ott Vallik

kliimaseade

OÜ Kliimaseade pakub tööd:

VENTILATSIOONIOSAKONNA TÖÖDEJUHAJALE

- ✳️ **Tööülesanded:** Ventilatsiooniosakonna tööde koordineerimine objektidel, materjalide hankimine, suhtlemine tellijate- ja tarnijatega.
- ✳️ **Nõuded:** Eelnev ventilatsioonitööde teostamise ja koordineerimise kogemus, eesti ja vene keele oskus, B-kat autojuhiluba, arvutikasutamise oskus, iseseisvus, suhtlemisoskus, pingetaluvus, kohusetundlikkus.
- ✳️ **Pakume:** mitmekesist ja huvitavat tööd, konkurentsivõimelist töötasu, kaasaegseid töötingimusi

MÜÜGIINSENERILE

- ✳️ **Tööülesanded:** kütte-, kliima-, jahutus-, kuivatus- ja niisutusseadmete ning -süsteemide hinnapakkumiste vormistamine, suhtlemine klientidega, objektidel käimine.
- ✳️ **Nõuded:** tehnilised teadmised, müügitöö kogemus, hinnapakkumiste koostamise ja eskiiside joonestamise oskus, väga hea suhtlemis- ja läbirääkimisoskus, kohusetundlikkus, eesti, vene ja inglise keele oskus, B-kat. autojuhiluba.
- ✳️ **Pakume:** mitmekesist ja huvitavat tööd, konkurentsivõimelist ja tulemustest sõltuvat tasu, nüüdisaegseid töötingimusi, koolitust Roots ja Saksamaal.

KLIIMASEADMETE PAIGALDAJALE

- ✳️ **Tööülesanded:** kliimaseadmete ja õhksoojuspumpade paigaldamine objektidel.
- ✳️ **Nõuded:** varasem töökogemus, keevitusoskus, teadmised elektritöödest, eesti ja vene keele oskus, B-kat. autojuhiluba, kohusetundlikkus, hea füüsilise vastupidavus.
- ✳️ **Pakume:** mitmekesist ja huvitavat tööd, konkurentsivõimelist tasu, nüüdisaegseid töötingimusi.

CV palume saata aadressile carita@kliimaseade.ee

Lisainfo: 515 3393, carita@kliimaseade.ee

www.kliimaseade.ee

ja seda ümbritsevate valdade suutmatust transpordi planeerimisel koostööd teha. „Me teame siin ju seda lihtsalt asja – ma ei taha öelda, et üldse koostööd ei ole –, et see koostöö peab ikkagi olema radikaalselt teine. Ehk Tallinna ja ümberkaudsete valdade võime vaadata Tallinna ühistranspordi ühtse piirkonnana,” rääkis minister ja lisas: „Riigipoolse transpordi arengukava tekitamine eeldab paratamatult kasvõi Tallinna ja teiste omavalitsuste puhul nende oma arengukavade korralikku tegemist, et sealt tuleksid sisendid. Meil oleks ju väga raske hakata riigi arengukavaga tegema Tallinna ja tema lähipiirkonna tegelikku arengukava.”

Õige vana idee

Kuid kui Tallinn ja omavalitsused, nagu Viimsi, nüüd sisendi annaksid, siis kas majandusminister leiaks investeeringuraha? „Jah, sellepärast ma seda räägingi, et kui leitakse teatud konsensus ja sel leitakse olevat sotsiaalmajanduslik mõju, siis selleks me siin olemegi, et projekte algatada. See on see hetk praegu,” kinnitas Parts, kuid möönis seejärel, et enne trammirööbast mahapanekut oleks vaja teha tasuvusuuringud ehk projekt algatada.

Viimsi vallavanem Haldo Oravas nentis, et pealinna ühendust pakkuva trammi idee on õige vana. „Juba Merivälja asumi planeerimisel 1924. aastal arvestati Tallinna linna-

valitsuse otsusega pikendada trammiliini Kadriorust Meriväljani,” rääkis ta. Oravase sõnul pole see teema Viimsi

Riigi transpordi arengukava tegemine eeldab KOV-idelt korralikke arengukavasid.

jaoks oma aktuaalsust kaotanud. „Viimsi vald näeb trammiliinis tulevikulist lahendust ühistranspordi korraldamisel.

Koostatavas Haabneeme aleviku üldplaneeringus ning teede teemaplaneeringus on trammiliini kulgemine Haabneemeni ja võimalik ümberpööramise sõlm juba kavandatud,” märkis ta.

Vallavanem a sõnul eeldab trammiliini rajamine aga kõigepealt Tallinna positiivset suhtumist ja Pirit suuna nägemist ühe prioriteedina Lasnamäe Laagna tee suuna kõrval. ●

Tramid on liiga rasked?

Praegu uuendab Tallinn trammiliini number neli, kuhu on plaanis ka uued sõidukid soetada. Selleks väljakuulutatud riigihanke tulemused selguvad septembri lõpus, sõnas hankekomisjoni esimees ja Tallinna Linnatranspordi AS-i juhatuse liige Jüri Malken. Hankele laekus kaks pakkumust: Hispaania firmalt CAF ja Šveitsi firmalt Stadler.

Eesti Päevalehe andmetel on aga uued tramid liiga rasked ega suuda rööbastel kurve välja võtta. Eelmisel aastal avaldatud Tallinna tehnikaülikooli ekspertiisi tulemused näitasid, et Pärnu maantee viaduktile saab uued tramid sõitma lasta, kuid Tallinna kommunaalamet peab ette võtma silla tugi- konstruktsioonide hoolduse.

„Me pole veel otsustanud, millised tramid ostame ja milline see koormus on, et rääkida Pärnu maantee viadukti kandevõimest,” sõnas Malken.

Ostetavad uued tramid peavad olema liigendtramid, mis on vähemalt 70 protsendi ulatuses madala põrandaga.

„Praegu oleme koostanud mõned küsimused, millele soovime täpsustavast vastust. Hankedokumentides oli nõutud mitukümmend punkti ja nüüd uurime, kas need firmad pakuvad nõuetele vastavat tramm. Koostamisel on infrastruktuuri renoveerimise eelprojekt, mis peaks oktoobri keskpaigas valmima. Siis kuulutatakse välja hange, mille alusel koostatakse põhiprojekt ja leitakse trammiteede ümberehitaja,” rääkis ta.

Soome heategija: pagulased ei saanud minu saadetud humanitaarabi kätte

Pagulasabi

Illuka keskuse elanikud väidavad heategijale, et ei saanud kätte kogu neile mõeldud abi.

Kadri Ibrus

kadri.ibrus@epl.ee

Ida-Virumaal Illuka vallas Jaama külas metsa sees asub Illuka varjupaigataotlejate vastuvõtukeskus, kuhu saadetakse elama asüülitaotlejad, kelle saatus pole veel otsustatud. Seal elavad inimesed maailma eri paikadest, igaüks umbes 80 euro eest kuus, mille eest tuleb osta süüa ja tasuda ka kõik muud kulud. Süüa keskuse elanikud kohapeal ei saa, selle järele tuleb sõita lähimasse linna Jõhvi, mis asub 50 kilomeetri kaugusel.

Teadmine, et Illukal elavad pagulased peavad tihti nälga kannatama, on jõudnud paljude kohalike inimesteni, kes on üheskoos neid aidata püüdnud. Sel suvel soovis pagulasi aidata ka heategija Soomest,

Elina Viljamaa. „Kuulsime pagulaste raskest olukorrast Illukal ja otsustasime oma abikaasaga ka neid aidata,” rääkis ta Eesti Päevalehele antud telefoniintervjuus Helsingist.

70 kilo banaane

Viljamaa kogus abikaasaga pagulastele toitu, riideid, kingi ja hügieenitarbeid nii kohalikele inimestele kui ka otse kauplustelt. „Osa poode oli nõus andma meile täiesti uut kaupa, ka riide- ja kingapoed – eelmise hooaja kaupa,” kirjeldas Viljamaa. Annetusi tuli kokku nii palju, et nende Eestisse toomiseks oli vaja otsida kaubik. Näiteks banaane toodi heategijale mitu kasti, kokku ligi 70 kilo.

Viljamaa palus enda sõnul enne abi kohale saatmist Illuka keskuse töötajatelt infot seal elavate inimeste ja vajitava abi kohta ning talle väideti, et keskuses elab 17 inimest. Kui soomlased oma kaubaga kohale jõudsid, öeldi aga, et elanikke on vaid 13 ja ka nendest on paljud kadunud. Kok-

ku kogutud annetused anti üle keskuse sotsiaaltöötajale, rääkis Viljamaa.

Olles tagasi Helsingis, sai ta aga keskuse pagulastelt mitu e-kirja, mis seadsid kahtluse alla, et nad kogu neile mõeldud humanitaarabi ikka kätte said. „Pagulased saatsid mulle fotosid. Enamasti olid nad saanud vaid kasutatud riideid ja vaid osa toidukaupadest. Üks naisterahvas kirjeldas näiteks, et nad ei saanud hambapastat, seepi ega teisi hügieenitarbeid. Meil aga oli ju neile mõeldud täiesti uusi sokke, kingi, särke, talveriiideid,” ütles Viljamaa.

Lisaks saatsid pagulased Viljamaale ka mobiilifotosid,

Abipakis olnud riided on laos uutele tulijatele. Vanad elanikud juba said riideid.

kus on näha keskuse sotsiaaltöötaja sinist autot, mis on täis laaditud samu asju, mis kuulusid soomlaste abipakki.

Illuka pagulastel on kahtlus, et nendeni ei jõudnud kogu saadetud humanitaarabi.

Foto: Ilmar Saabas

See kõik pani heategijat Illuka keskuses pettuma. „Olen väga õnnetu, et mu abi ei jõudnud pagulasteni. Seetõttu soovin uuesti neile abi tuua, seekord aga suheldes nendega otse, mitte Illuka keskuse kaudu,” sõnas Viljamaa, kellel ongi lähiajal taas plaanis Eestisse sõita.

Illuka keskuse sotsiaaltöötaja (nimi toimetusele teada – toim) ütles juhtunud Eesti Päevalehele telefonitsi kommenteerides, et pagulaste väited ei vasta tõele: igaüks neist sai tulla keskuse

kontorihoonesse sügavkülma pandud toidu järele. „Kui tuleb vajadus, tulgu ja võtku, mida neil vaja on,” sõnas ta.

Auto transportimiseks

Sotsiaaltöötaja tunnistas, et pagulaste tehtud fotodel on küll tema auto, aga asjad olid sõidukis vaid sellepärast, et transportida need töötajate majast 200 meetri kaugusel asuvasse elumajja.

Eelmisel nädalal käis Eesti Päevaleht Illuka keskuses ka kohapeal, aga sealne sotsiaaltöötaja keeldus advokaadi juuresolekuta ajakirjanikuga suhtlemast. Keskuses selgus ka,

et kahe maja vaheline maa ei ole 200 meetrit, nagu sotsiaaltöötaja väitis, vaid umbes 50 meetrit. Hiljem nentis keskuse töötaja telefoni teel selgitusi jagades, et ta tõepoolest eksis majadevahelise vahemaaga.

Samuti kinnitas sotsiaaltöötaja, et soomlaste abipakis olnud kasutamata riideid ja kingi hoiab ta laos ning plaanib need anda uutele keskusesse tulijatele, sest praegustele elanikele on ta juba piisavalt kasutatud riideid välja jaganud.

Lisaks selgitas sotsiaaltöötaja, et pagulastel tuleb temalt konkreetseid asju küsida ja siis ta jagab neid vajaduse järgi. ●

NÜÜD
2500€
väärtuses
talvepakett
kauba peale

Talvepakett sisaldab:

- ★ Jeep valuvõlgedega naastrehvid
- ★ porisirmid
- ★ kummimatid salongis ja pagasiruumis
- ★ Jeep lumehari
- ★ Jeep kingitus

2 aastat
tasuta
maanteeabi

Jeep Grand Cherokee

3.0 CRD V6 Aut

Küsi Jeep liisingupakkumist
Kuumakse alates

484 €

*Liisingu näidispaakumine: kasutusrent, sissemakse 10%, periood 60 kuud, intress 1,95% + 6 kuu Euribor, jääkväärtus 30%

Kampaania kehtib 31. oktoobrini.

Keskmine kütusekulu 8,3 l/100km, CO₂ emissioon 218 g/km.

SILBERAUTO

Jeep® peaesindus Eestis AS Silberauto • Tallinn • Peterburi tee 50a Tallinn tel 5333 7943 • Tartu • Ringtee 61 tel 730 0785 • Pärnu • Riia mnt. 231a tel 445 1999 • Jõhvi • Jaama 42a tel 5333 7740 • Viljandi • Pargi 3b tel 435 4902 • Rakvere • Haljala tee 1, Tõrremäe Tel 5333 7875 • Kuressaare • Tallinna 82b tel 5333 7794 • www.jeep.ee • Jeep on Chrysler Group LLC registreeritud kaubamärk.

Jeep

Leid on eksperdi sõnul põnev, aga ametlikku arhiivi panemiseks siiski pisut liiga palju vatti saanud.

Foto: Tiit Blaas

Laepalkide alt tuli välja saja-aastane Päewaleht

Ajalugu

Tallinlased leidsid

200-aastasest Kadrioru majast sajandivanuse Päewalehe.

Anna-Liisa Villmann
Anna-Liisa.Villmann@epl.ee

101-aastane Päewaleht leiti kogemata Kadriorust ühe vana maja rekonstrueerimise ajal, kui töödejuhataja andis käsu praht välja visata. Leht kukkus välja laepalkide alt ja ehitaja Vjatšeslav Muranov otsustas selle alles hoida.

„Eialgu mõtlesime, et see ei tähenda midagi, ja unustasime selle ära. Hiljem leidsime Päewalehe koristamise käigus üles. Nüüd avastasime, et see on nii vana. Väga huvitav on ajalugu enda käes hoida,” lausus Muranovi elukaaslane Anastassia Tkatchenko.

„Üllatus oli suur ja eriti üllatav oli see, et leht on nii hä-

lest, kui hästi säilinud ja loetav see on. „Üksikuid ajalehti läheb vaja siis, kui raamatukogudel aastakäigust mõni üksiknumber puudu on. Aga saja-aastane Päewaleht on siiski tõeline leid. Raamiks selle ära ning hoiaksin alles,” soovitas Kronberg leidjatele.

Päewalehe peatoimetaja oli 1911. aastal Georg Eduard Luiga. Luiga suutis ajakirjandusteaduri Anu Pallase sõnitsi hoida liberaaldemokraatliku kallakuga Päewalehte parteipoliitikast kõrgemal ja teha erapooletut ajakirjandust. Mõõdukus ja kohatine alalhoidlikkus ei tähendanud aga hoidumist ühiskonnakriitikast ega teravast probleemikäsitlest.

Eesti mõjukaim ajaleht

„Tema toimetamisel arenes Päewaleht Eesti suurimaks ja mõjukamaks ajaleheks. Luiga on öelnud, et ajaleht ei tohi saada erakondlikuks hääleto-ruks ega äriliseks ettevõtteks. Päewalehe mõju Eesti avalikus elus sai peagi suureks: kaasaegsed ühiskonna- ja poliitikatelased olid valmis Päewalehe eest

ise trahvi maksma, peasi et kirjutataks aktuaalsetel teemadel. Ta jäi suurimaks ja stabiilseima majandusega ajaleheks ka järgnevat aastakümneil,” selgitas Pallas tollase Päewalehe suhteid lugejate ja trahvimaiaste tsensoritega.

Leitud kuuenda aastakäigu Päewalehe number on ilmunud

MAJA AJALUGU

Peetri pesuköök Poska tänaval

Kõnealune restaureeritud majade kompleks asub Kadriorus Poska tänaval. Koos ajalehtedega säilitasid restaureerijad veel 1922. aastal Prantsusmaalt Pariisist *madame Evele* saadetud kirja, mille aadressiks on kirjutatud Poska tänav 19.

18. sajandil ehitati Peeter I käsul Kadrioru lossikompleksi kõrvale lossialeviku ehk Sloboda piirkonda teenijate ja ehitajate majad. Sellest tuleb legendi järgi ka Poska 19 majale antud Peetri pesuköögi nimi. Koduloolane Robert Nerman kinnitas, et paarisaja-aastase ajaloo maja on Tallinna puitmajadest üks vanemaid ja õnnelikult jäänud mitmest tulekahjust puutumata.

Nii Päewaleht kui ka Revaler Bote kuulusid tõenäoliselt ajakirjanikust korteriomani-ku. Koduloolane Robert Nerman kinnitas, et paarisaja-aastase ajaloo maja on Tallinna puitmajadest üks vanemaid ja õnnelikult jäänud mitmest tulekahjust puutumata.

28. oktoobril 1911. Ajalehe esiküljel kajastati päevapoliitikat ja eelkõige välismaa sündmusi, nagu Türgi ja Itaalia sõda ning Hiina keisri kukutamise katset. Rohkem kui sada aastat tagasi oli lehe avalooks probleem, et kodumaine kalapüük ei tasu ära, sest saak väheneb ja räimekonservitöödust on lapsekingades. Praegu kiidavad kalurid head räämesaaki, kuid Euroopa Liidu ühine kalanduspoliitika seab püügile kindlad kvoodid.

1911. aasta Päewalehe äripäeviti ilmuv neljaleheküljeline üksiknumber maksis kolm kopikat ning aastatellimus koos lisadega tallinlasele viis ja teistele kuus rubla. Esiküljel ilutses reklaam: „Kõik imestavad tagajärge, mida paberossid Jawa igal pool võitnud on.” Kümme filtrita sigaretti sai kätte kuue kopika ja 25 paberossi 15 kopika eest.

2012. aastal maksab Eesti Päewalehe tellimus eraisikule esmaspäevast laupäevani koos lisalehtedega umbes 127 eurot ja üksiknumber 1,15 eurot. Tubakatoodete reklaam on keelatud ja suitsupaki hind jääb kolme euro kanti.

Kui nüüdisajal trügib reklaam igale poole, siis sada aastat tagasi oli selleks mõeldud eelkõige viimane teadetekülg, kus reklaamiti kõike pidudest ja hambapulbrist kuni kinnisvarani. Näiteks pakuti saja-rublast laenu kaheksaprotsendise intressiga. Tänapäeval jääb samasse hinnaklassi õppelaenu viieprotsendine intressimäär. ●

Savisaar kaitseb Toobali ja Laasi puutumatus

Erakirjaskandaal

Toobalilt ja Laasilt saadikupuutumatus äravõtmise motiiv on poliitiline, arvab Savisaar.

Kristi Helme
uudised@epl.ee

Tallinna linnaape Edgar Savisaar leiab, et riigikogu liikmetelt Priit Toobalilt ja Lauri Laasilt saadikupuutumatus äravõtmise motiiv on poliitiline, ning Keskerakond um-
usaldab mitte ainult justiitsminister Kristen Michalit, vaid tervet valitsust.

„Riigis võimu teostavate, kuid Tallinnas opositsioonis olevate jõudude poliitiline arsenal on sedavõrd ammendatud, et nüüd püütakse Keskerakonda kukutada veel ainult justiitsrelvade-
ga,” leidis Savisaar.

Prokuratuur kardab

„Teine aspekt on Eesti jõustruktuurides. Täna-
ses ajalehes Pealinn ilmus rahvusvahelise kaliibriga suurärimehe Alexander Kofkini avaldus, milles ta süüdistab otseselt Eesti prokuratuuri tema laimamises. Samuti on rahvusvahelised õiguskaitseorganisatsioonid võtnud tõsiselt menetlusse Keskerakonna kaebused Eestis toimuva poliitiliselt motiveeritud õiguskaitseorganite jälitustegevuse suhtes Eesti jõustruktuuride poolt,” lisas Keskerakonna esimees üldsõnaliselt.

„Eesti prokuratuur ja kaitsepolitsei pelgavad põhjusega üha tugevnevat rahvusvahelist tähelepanu nende tegevuse suhtes. Nende asutuste tipud on end aga tänaseks

sedavõrd politiseerinud, et neil pole enam tagasiteed neutraalsesse õigussüsteemi,” arvas ta.

„Kolmandaks soovib prokuratuuripartei IRL suunata Keskerakonda Reformierakonna vastu. Et Keskerakond ise hakkaks nõudma sama resolutsiooni tegutsemist nüüd ka justiitsminister Kristen Michali suhtes. Vaevalt aga tasub Keskerakonnal sekkuda IRL-i ja Reformierakonna omavahelistesse võimuvõngudesse. Meie umbusaldame tervet valitsust.”

„Umbusaldust Kristen Michali suhtes kutsus üles algatama sotsiaaldemokraat Eiki Nestor, kes aga ise äsja toetas reformiste ESM-i eelnõu seadustamisel. Põhjust on karta, et ka justiitsministri suhtes võivad tema positsioonid muutuda, kui Reformierakond seda soovib,” selgitas Savisaar oma arusaama.

Riigi peaprokurör Norman Aas esitas reedel, 7. septembril õiguskantslerile taotluse teha riigikogule ettepanek anda nõusolek Priit Toobalilt ja Lauri Laasilt saadikupuutumatus äravõtmiseks ja nende kohta süüdistusakti koostamiseks. Põhiseaduse järgi on riigikogu liige puutumatu ja teda saab kriminaalvastutusele võtta ainult õiguskantsleri ettepanekul ja riigikogu koosseisu enamuse nõusolekul. ●

Täna Delfis:
kas Kristen Michal allub survele ja astub tagasi?

Populaarse öösöökla köök tõi pealinna salmonelloosipuhangu

Rämpstoit

Tallinnas Vabaduse väljaku naabruses asuval ööelu sõlmepunkti võtmesööklal Taco Expressil on viimasel ajal kuri karjas, kuna suured klientide hordid, kes armastavad iseäranis maiailt öösiti sealset ukse-
lve kulutada, pidid sel nädalavahetusel pika ninaga jääma, kuna ukse ilutses silt, et ollakse ajutiselt suletud. Põhjuseks kanavirapit peitunud salmonellabakter.

Toidu- ja veterinaarameti Harju veterinaarakeskuse juhataja Vladimir Vahesaare sõnul ei leitud bakterit ei toorainest, kanalihast, salatist ega kast-
nast vaid valmistootest, mis tähendab, et toitu nakatati kas tööpindade või töötajate kau-

Foto: Rauno Volmar

du. Haiguspuhang oli ulatuslik: 58 inimest pöördus arsti poole, neist 20 vajab haiglara-
vi. Kõik Taco Expressi fännid peavad Vahesaare sõnul kannatust varuma, sest koht jääb lõpliku põhjustaja leidmiseni suletuks. ● Delfi

Saja-aastane Päewaleht on tõeline leid, raamiks selle ära ja hoiaksin alles.

ti säilinud. Hoiame alles, sest kunagi saab seda lastelegi näidata. Leidsime samast kohast veel ajalehe Revaler Bote, mille väljalaskeaasta on 1923,” lisas Tkatchenko.

Eesti kirjandusmuuseumi direktori Janika Kronbergi sõnul oleneb ajalehe väärtus nii haruldusest kui ka sel-

ETIOOPIA ANDIS VANGIS ROOTSLASTELE ARMU

Etiopia andis armu juulis terroristide toetamise eest süüdi ja 11 aastaks vangi mõistetud kahele Rootsi ajakirjanikule, teatas valitsuse allikas Reutersile. Rootslastele pandi süüks

Somaaliast Etiopiasse sisene-mist vaidlusaluse Ogadeni piirkonna kaudu, kus tegutseb mässuline Ogadeni vabastusrinne. Rootslased eitasid koostööd valitsusvastastega. **Delfi**

SOROS: TRÜKKIGE RAHA

Miljardärist investori George Sorose hinnangul on võlakriis euroala praegu valel teel ja olukorra parandamiseks tuleks jätta kõrvale kasinusmeetmed ning asuda raha trükkima. **ERR**

KOSOVO VABANES VÄLISMAISEST JÄRELEVALVEST

Rahvusvaheline juhtgrupp ISG andis eile ametlikult Kosovole täieliku suveräänsuse ja lõpetas oma järelevalvemissiooni. Kosovo ja selle kaks miljonit albaanlastest elanikku on olnud rah-

vusvahelise järelevalve all alates Serbia vägesid taanduma sundinud NATO õhurünnakutest 1999. aastal. 2008. aastal kuulutas Kosovo end Serbiast iseseisvaks. **Delfi**

Valimiskampaania purustab USA-s kõigi aegade raharekordi

Raha

Demokraat Barack Obama laekub jälle rohkem annetusi kui vabariiklasele Mitt Romney.

Heiki Suurkask
heiki.suurkask@ep.lee

2,5 miljardit dollarit läheb eeldatavasti maksma tänavune valimiskampaania, kus Mitt Romney üritab presidendiks tõusta ja Barack Obama tema rünnakut tõrjuda. Neli aastat tagasi piirduti vaid 1,6 miljardiga, kaheksa aastat tagasi 717,9 miljoniga, 12 aastat tagasi 343,1 miljoniga. Kõikide tasandite valimised võiksid sel aastal maksma minna isegi 5,8 miljardit dollarit. Rekordiline summa, kuigi juurde käib sõna „vähemalt“.

Endiselt püütakse annetusi ka varjatult teha ja meedia loomulikult varitseb iga vääratust. Mitt Romney valimiskampaania oleks sel aastal alanud paraja prohmakaga, kui ilmses, et keegi oli talle anonüümselt miljon dollarit üle kandnud. Romney endine kolleeg Edward W. Conard oli aprillis püsti pannud ebamäärase fondi, mis tegi ühe hiigelsuu-

re annetuse. Juulis fond likvideeriti ja paberitest ei saa isegi välja lugeda, kellelt raha tuli. Kuid praegu tundub miljon juba pisikese summana.

Augustis õnnestus Obamal juba rohkem raha koguda kui Mitt Romneyl, kuuga vastavalt 114 ja 112 miljonit dollarit, juulis olid need arvud 75 ja 101 miljonit. Augustis annetas neile raha 1,1 miljonit ameeriklast, keskmise annetusena 58 dollarit. Romney on lõpuks suutnud läbi lüüa ka väikeanetajate maailmas, Obamal on aga olemas rahakadki toetajad. Neli aastat tagasi maksis just Obama (kogudes siis 747 miljonit dollarit) kõik vastaskandidaadid oimetuks.

MILJARDID

- 2,5 miljardit dollarit – USA presidendivalimiste kogumaksumus
- Augustis annetas raha 1,1 miljonit ameeriklast, keskmiselt 58 dollarit
- Juuli lõpus valimiskassas: Obamal 262, Romneyl 164 miljonit
- Juunis väljaminekuid: Obamal 145, Romneyl 103 miljonit

Kandidaatide kullast monumente küll keegi püstitama ei hakka. See raha muutub hoopis igast tele-, raadio- ja internetikanalist vastu kisendavaks valimisreklaamiks, postkaste ummistavateks valimisplakatiteks ja tänavail jagatavateks reklaamvoldikuteks. Kui juba keset ööd hakkab telefon helisema, et sealt salvestatud valimisreklaami kuulda, viskab see tavalisel ameeriklaselgi kopsu üle maksa.

Raha jääb ülegi

Ja kui palju see reklaam tegelikult valijaid liigutab, on järgmine teema. Ameeriklased hääletavad ju aastakümneid samade parteide poolt, vaid nende viitsimist valima minna võib reklaam veidi suurendada. Valimiskampaania läheneb ka lõpusirgele – kaks viimast kuud tähendab „rindeosariikide“ meediakanalitele tõelist kullasadu, kus kandidaadid püüavad üksteist üle trumbates valija tähelepanu, samal ajal kui teistes osariikides, kus tulemus on juba aimatav, jääb reklaamiraha vähemaks. Kuid kogu raha valijani ei jõuagi – kõikvõimalikele konsultantidele on kulunud üle 13 miljoni dollari.

Mitt Romney korraldab kampaaniale raha saamiseks ka heategevaid õhtusööke.

Foto: AFP/Scanpix

Ka masu ajal raha ameeriklastel jätkub, kui kandidaatidel on võimalik suuri summasid annetustena kokku koguda ja mõnel kandidaadil jääb raha ülegi. 31. juuli seisuga oli Obama valimiskassa siiski oluliselt rikkam kui Romneyl – annetustena oli praegune president selleks hetkeks kokku saanud 262 ja Romney 164 miljonit dollarit. Aga ega siis seda raha paremateks päevadeks korjata, kõik, mis tuleb, peab ka võimalikult ruttu välja minema.

Vabariiklase Ron Pauli pärandiks jäi eelvalimistelt 39 miljonit, Newt Gingrichil 23 miljonit, Rick Perryl 19 miljonit. Välja langenud endine suursaadik Hiinas Jon Huntsman peab aga 3,6 miljonist üle jäänud dollarist tagasi maksma viie miljoni dollarise pangalaenu. ●

Miljon dollarit on juba liig

Eelmine miljoni dollari skandaal oli üks peamine põhjus, miks 1974. aastal loodi föderaalne valimiskomisjon (www.fec.gov): mitte selleks, et valimisi korraldada, vaid just selleks, et raha liikumist jälgida. President Richard Nixonil limusiini tagaistmelt leiti toona portfell miljoni dollariga, mis oli justkui „unustatud“ sinna. Ja nüüd on samasugune summa kirstunaelana Romneyl kaasas.

Tavakodanik tohib annetada kandidaadi toetuseks kuni 2500 dollarit, nn poliitilise aktsiooni komitee (PAC) aga 5000 dollarit. Piir kehtib kandidaadi kohta ja selle raamides püsimum jälgitakse USA-s ülima hoolega.

Samal ajal on kandidaatide toetamiseks lahti hiigelsuured tagauksed – näiteks pole mingit annetuste ülempiiri ees, kui partei teeb endale kampaaniat, ka presidendikandidaadi nägu serverides. Nn super-PAC-i vormis loodud ühendused võivad omakorda ühe või teise kandidaadi poolt ja vastu kampaaniat teha, peasi et nende raha läbi kandidaadi tasku ei käi.

Tagavaraks oleks veel ka riigikassast saadav toetus – kolm miljonit dollarit kandidaadi kohta, millest nii Obama kui ka Romney seekord keeldusid, küll aitab see raha teha kampaaniat libertaarlasel Gary Johnsonil ja rohelisel Jill Steinil.

Hollandis on euro päästefondide pooldajad ülekaalu saavutanud

Valimised

Kampaanias on domineerinud euroala kriis ja küsimus, kas seda aitab ületada jätkuv säästmine.

Kaivo Kopli
kaivo.kopli@ep.lee

Homme teatab Saksa põhiseaduskohus, kas Euroopa Stabiilsusmehhanism (ESM) ja fiskaalpeping on kooskõlas riigi põhiseadusega, langetades niimoodi paljude analüütikute arvates vaat et võmetähtsusega otsuse euro püsimajäämise kohta. Väiksemal

moel teevad aga samal päeval olulise otsuse – sealhulgas eurokriisi puudutava – ka hollandlased.

Just eurokriisist ülesaamiseks vajalike eelarvekärbete pärast langes kevadel peaminister Mark Rutte koalitsioonivalitsus, kui nii euro- kui ka immigrandidevastane Vabaduspartei säästukavale toetust ei andnud. Säästmine või majanduse stimuleerimine, hädas olevate riikide edasine päästmine või uute rahakraanide avamisest hoidumine on olnud valimiskampaania teemad.

Viimased küsitlused näitavad Rutte juhitud säästumeel-

Liberaalide liider Rutte ja Tööpartei juht Samsom valimisvõitlust pidamas

Foto: AFP/Scanpix

sete liberaalide ja opositsiooni-lise Tööpartei toetuse võrdsustumist. Rutte on ka kinnitanud valijaile, et Kreeka ei saa seni lubatud summadele lisa, samal ajal kui Tööpartei liider Diederik Samsom soovib Hollandile lisa-aega EL-i eelarve-eesmärkide täitmiseks ja kipub pigem pooldama ka Kreekale lisaaja andmist.

Tööpartei toetus suurenes

Eelkõige just Tööpartei toetus on suurenenud kahe populistliku partei arvel. Vaid mõne nädala eest oli küll ehk mitte äärmuslikult, aga siiski tugevalt vasakpoolne Sotsialistlik Partei küsitlustes kas esikohal või liberaalidega võrdväärsel. Sotsialistid eesotsas Emile Roemeriga on olnud vastu euroala päästepakettidele ja eelarvekärbetele Hollandis, valimiste eelõhtul on nad lan-

genud kolmandaks. Populaarsuselt neljas on Vabaduspartei eesotsas Geert Wildersiga.

Küsitlusfirma Ipsos/Synovate nädalavahetusel avaldatud uuring andis liberaalidele ja Tööpartele kummallegi 35 kohta 150-kohalises parlamendis. Tööpartei edu on selgitatud suuresti märtsis erakonna juhiks saanud Samsomi esinemistega, sealhulgas arvukates televäitlustes, kus Roemer ei ole nii veenvalt mõjunud.

Ajalehe Volkskrant tellitud küsitlusest selgus, et Samsomi peetakse kõige ausamaks poliitikuks, Rutte aga võimekamaks. Roemerit nähakse samuti ausa ja meeldivana, aga kompetentsuse ja juhivõimete poolest jääb ta Samsomile ja Ruttele alla. Rutte nimetas tõeliseks liidriks 52 protsenti ja Samsomi 41 protsenti küsitletutest. ●

JUULIS PEATUS EESTIS REKORDARV TURISTE

279 000 turisti peatus juulis Eesti majutusasutustes. Seda on 2% rohkem kui eelmise aasta ja üldse rohkem kui ühegi varasema aasta juulis, teatab

statistikaamet. Mullusega võrreldes tuli juulis rohkem turiste naaberriikidest Venemaalt ja Lätist, vastavalt 14% ja 22%, Soome turistide arv vähenes 1% võrra. **EPL**

PERETALUD

Põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder tegi keskkonnaministrile ettepaneku seadustada kasutusvalduse üleandmine järeltulivatele põlvedele, et tagada peretalude säilimine. **EPL**

ESTONIAN AIR TEEB EAS-IGA ÜHISKAMPAANIA

Estonian Air ja Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus (EAS) korraldavad 10.–23. septembrini ühiskampaania, millega tahetakse meelitada Eestisse Venemaa, Leedu, Soome, Rootsi ja Norra

turiste. EAS-i turismiarenduskeskuse turundusdirektori Tarmo Mutso sõnul on tegemist suuri Eesti loodusturismitoode te kampaaniaga, mis seni korraldatud. **EPL**

Aivo Adamson: maanteeamet peab võtma suurema vastutuse

Kaks aastakümnet panganduses töötanud Adamson räägib intervjuus, mis plaanid tal on. **Milliseks muutub** ameti struktuur ja suhtlemine tee-ehitajaga? Miks 2 + 1 on parem kui 2 + 2?

Intervjuu

Ann-Mari Nergi
reporter

●● Olete olnud poolteist kuud maanteeameti peadirektor. Millised on esimesed emotsioonid? Sisseelamine on läinud üllatavalt kergelt. Eks mul tänagi on rohkem küsimusi kui vastuseid, aga probleemistikud – või siis nimetame need parem arenguvõimalusteks – on piiramatud. Olen märganud, et maanteeamet on väga ametnikukeskne. Minu arusaama järgi peaks maanteeamet olema pigem ettevõtte, ainult mis ei teeni raha. Üllatuslik ongi see, et meil inimesed kardavad teiste ettevõtetega rääkida. Kõik on hästi ametlik, räägitakse ainult paragrahvide ja arvude keeles. Seda peame muutma. ●● Paragrahvide keeles rääkimine tuleneb ehk lõpututest vaidlustamistest ja kohtuasjadest, milles amet osaline on?

Kui ma astuksin korra ettevõtja kingadesse, siis ma näen, kuidas kõik riskid on pandud ettevõtja õlule. Näiteks kõik-sugu ehitusmaterjalide hinna-kõikumistest tulenevad riskid on meie lähinaabritel maandatud teatud finantsinstrumentidega. Meie aga paneme kõik riskid ettevõtjale ja sealt teki-vadki probleemid.

Probleemne on ka meie planeerimisoskus. Kui vaadata hankeprotsessi pikkust ja mis hindadega turul selle aja jooksul juhtub, siis loo-

mulikult ettevõtja tahab ka raha teenida ja hakkab vaatama, kust seda saada. Siis algabki vaidlustamine, materjali kokkuvõtteid ja kvaliteedilangus. Peame hakkama paremini planeerima ja riske jagama. ●● Nii et maanteeametile suurema vastutuse võtmine on üks teie esimesi ümberkorraldusi?

Just, osa asju peame enda kanda võtma. Täna situatsioon ei ole normaalne. Meil on täna laual 12 kohtuasja, mis me suudame küll lahendada, aga alati on see protsess väga keeruline. Olukord on läinud niikaugele, et me üritame igal pool trahve maksimeerida. Suhtumine on selline, et kui ainult leping lubab, panem ehitajale täie rauaga. Siis on loogiline, et nemad käivad oma nõuded ka maksimaalselt välja ja siis me ainult vaidlemegi.

●● Kas ehitaja ja ameti suhte soojenedes võiksid ära kaduda ka Mäo ristmikud, kus keegi sõita ei oska, ja Kukuruse sillad, millel keegi ei sõidagi? Väo liikluskõikluste peetakse juba detailplaneeringus ohtlikuks, aga see tuleb ikkagi kiirelt valmis ehitada, sest „muidu saab raha otsa“. Ühtepidi on need töepoolsest seotud hankeprotsessiga. Aga keerukusastmelt lähevad nad kõik ühte Euroopa Liidu rahapatta. Need

objektid tulid kõik korraga peale ja organisatsioonil polnud enam võimet neid hallata. Auto oli suurem kui garaaz. Teisalt peame hanketingimusi rohkem ühtlustama. Tihti on meil regioonides samad ehitajad, aga tingimused on kõigis erinevad.

●● Minister Juhan Parts on veendunud, et tee-ehituses on parim variant 2 + 2 sõidurajaga teed. Mis arvamust teie olete? Pean ütleva, et ma pole 2 + 2 usku, ma vaatan sellest küljest, kui palju on meil vahendeid, kui palju me saame endale lubada ja mis toimub liikluskasutusega. Pigem arvan, et meil tasuks katsetada 2 + 1 vahevarianti või isegi möödasõiduvõimalusega 1 + 1. Diskussioo-

Teederegister vähendaks surmasid

●● Kui vaadata statistikat liikluses hukkunute kohta, siis on nende arv hoolimata kiiruspiirangutest ja karmimatest karistustest iga aastaga suurenunud. Kui 2010. aasta esimese üheksa kuuga oli liikluses hukkunud 54, siis tänavu on surma saanud juba 69.

●● Maanteeameti peadirektori Aivo Adamsoni sõnul on lahenduseks teederegister, kuhu juba praegu kogutakse infot kõikide teede ja nende iseärasuste kohta. Seal saab ohtlikud kohad välja sõeluda ja liikluse ümber korraldada, kuid seni pole registrisse kantud andmed olnud niivõrd kvaliteetsed, et neid saaks inimeste päästmiseks kasutada. „Liiklusohutus läbi liikluskasutuse on pikem protsess. Ka seda, kuidas me liiklusohutuse kohta defineerime ja ära hoiame, saab tegelikult mõõta. Teederegister ja loomisel teehoiukava aitab kindlasti seada eesmärgi, millised ohtlikud kohad tuleb esmalt likvideerida,“ ütles Adamson.

nikoht on siin, et meie tänased muldkehad, mis on tee all, ei ole nii laiad kui näiteks Rootsis või Soomes. Meie peame hakkama seda ümber ehitama. 2 + 2-ga kaasnevad teatud nõuded, näiteks teele pealesõidud peaksime me lahendama viaduktidega. Vaadake ise, Vaidas läheb meil jalakäijate sild üle. Kas olete seal kunagi mõnda jalakäijat näinud? Kõike seda on pärast vaja ju ka hooldada ja juba oma, mitte euroraha eest.

●● Mulle jäi juba kevadise „suusaskandaali“ ajal silma, et kas tõesti on vaja igale regioonile eraldi juhatajat pluss kolme direktori asetäitjat.

Me võtame samm sammu haaval. Kõigepealt tahame välja töötada struktuuri, kus igas neljas regioon on esindatud ehitus-, tehno- ja liiklusohutusvaldkond. Need üksused peavad olema kliendi juures. Aga me tsentraliseerime tugiüksused: finants, õigusabi, personal, infotehnoloogia töstetakse ühte keskusesse.

Kui vaadata pikemat perspektiivi, siis tulevikus ei ole ehk vaja ka regioonide juhte. Mul on spetsialiste vaja rohkem kui asetäitjaid ja muid juhte. Aga me ei tee seda kohe, sest jällegi tuleb meie võimete piir ette. ●● Kokkuvõtteks rääkides: kui palju on maanteeametil veel selliseid puhkebaase nagu hiljuti riigile antud mereäärne Vainupea kinnistu?

Minu teada oleme me kõik ära andnud. Vainupea läks RKAS-ile üle ja neid asju oli veel. Meile on jäänud üks korter Pärnus, millest olen regiooni juhi-

Vaata videot digilehest
●● ajaleht.epl.ee

Nutitelefonil omanikud, vaadake videot

ga rääkinud ja mille võime ka ära anda.

●● Kuidas te siis töötajaid motiveerima hakkate?

Selleks on teisi võimalusi kui puhkebaaside või suusareiside kaudu (naerab). Maanteeamet positsioneerub selliste ametite võrdluses heale kohale, aga spetsialistide taset vaadates varieerub palkade alumine ots väga tugevalt. Neid tuleb ühtlustada. Praegu on palkades väga palju juhuslikkust.

●● Kui palju hakatakse lähetehtes käima?

Nüüd peab suure kokkutõmbamisega vaatama, et teisele poole kraavi ei läheks. Maanteeamet on rahvusvaheliste organisatsioonide liige, mille üritustel on vaja osaleda. Sinna ei pea aga saatma kümnete kaupa inimesi. Me just hiljuti planeerisime üritused aasta lõpuni ära ja neid tuli kokku viis-kuus tükki. Välislähetuste puhul on väga tähtis see, et Eestisse tuuakse informatsiooni tagasi ja jagatakse teistega. ●● Mis muudatused lähetehtes eeskirja tehti?

Näiteks konverentsile minnakse siis, kui see toimub, ja ei olda pluss-miinus kahte päeva lisaks. Ööbimiskulutuse piirmäär on paigas. Sellist korda varem minu teada ei olnud. ●

KREENHOLMI ALA SAI DETAILPLANEERINGU

Narva linnavolikogu kinnitas arendaja OÜ Narva Gate algatatud Kreenholmi maa-ala detailplaneeringu, mille järgi jagatakse senised kinnistud 70 uueks sotsiaalmäe, liik-

lusmaa, elamumaa, ärimaa ja veemaa sihtotstarbega krunteks. Muu hulgas ehitatakse neli 20-korruselist hoonet, millest kolm on elumajad ja üks ärihoone. **EPL**

TÖÖPUUDUS VÄHENE

38 682 inimest oli augustis end töötuks registreerinud, mis on 5,9% 16-aastasest kuni pensioniealistest tööst, teatas töötukassa. Augustis registreeris end

5353 uut töötut ja töötukassa abiga sai tööle või alustas ettevõtlust 2967 inimest. Suurim oli registreeritud töötus endiselt Ida-Virumaal (10,7%) ja väikseim Viljandimaal (3,6%). **EPL**

KREEKA KÄRPED

Euroopa Komisjoni, Euroopa Keskpanka ja Rahvusvahelise Valuutafondi esindajatest koosnev nn troika on tõrjunud tagasi kahe miljardi euro ulatuses Kreeka kärpimisideid. **EPL**

„Rumalus ja ahnus,” põhjendas oma rahapaigutust Gild Arbitrage'i investor Heldur Meerits.

Foto: Tiit Blaas

Gildi järgmine fond läks põhja

Riskikapital

Gild Arbitrage tunnistas võimetust tagastada võlausaldajatele ligi 20 miljonit eurot.

Andres Reimer

andres.reimer@epi.ee

„Võlakirjade tähtaeg saab teisipäeval läbi, aga raha, millega maksta, ei ole,” ütles fondi juht Tiit Pekk, kes võttis ettevõtte tüüri üle 2010. aastal, kui asjad olid juba halvad. „Võlakirjad tehti siis, kui fond oma laenukohustustega jänni jäi. Alustati laenuandjana, kuid ühel hetkel muutusid need laenu otseinvesteeringuteks.”

Bulgaaria kinnisvarasse ja Armeenia kullakaevandustesse investeerinud riskikapitalifond Gild Arbitrage lubas oma võlakirjade omanikele tänaseks tagasi maksta 2009. aastal laenuatut 18,3 miljonit eurot. Fondi varade mahuks hinnatakse praegu ligi 6,8 miljonit eurot, sest raha laenanud äriees- te plaanid luhtusid ja Gild Arbitrage'i varade sekka sattusid eurode asemel Armeenia kaevandused, Bulgaaria kinnisvara ja enamusosalus Cinamonis. Gild Arbitrage'i võlausaldajate hulgas on ligi 50 Eesti ärieliiti kuuluvat ettevõtjat.

Sisuliselt ei kommenteeri

Eile toimus advokaadibüroo Varul poolt võlakirjaomanike huvide kaitseks asutatud tagatisagendiettevõtte Ga Colateral Agent korraldatud koosolek. „Võlakirjade tähtaeg pole veel läbi ja on lootus, et mida-

gi võidetakse tagasi,” ütles ettevõtte juht Jaanus-Janek Juss. „Praegu pole võimalik sisuliselt midagi kommenteerida.” Isegi koosoleku koha jättis Juss saladuseks.

„Rumalus ja ahnus,” põhjendas oma rahapaigutust Gild Arbitrage'i investor Heldur Meerits. „Fondi osakutest vabanesin õigeaegselt, sest nende plaanid tundusid liiga ilusad. Samas lootsin, et võlakirjade omanikuna olen paremini kaitstud. Olen sellele probleemile oma elust sadu tunde pühendanud ja ma ei lähe koosolekule, mis kindlasti ei too lahendust.”

Fondil on pool aastat aega varade müümiseks ja saadud summa võlausaldajatele väljamaksmiseks. Kuid Meerits avaldas kahtlust, kas fondi-juhi poolt aastaaruandes esitatud varade väärtus osutub sama suureks, kui neid müüma asutakse.

Investorite seas levib rahul-

olematus ka finantsinspektsiooniga, sest tegemist on juba teise Gildi fondi läbikukkumisega, kuid ametivõimud ei ole algatanud järelevalvet. Inspektsioonist kinnitati, et Gildi tegemistel hoitakse silma peal, ent lihtsalt õigluse seisukohalt ei piisa sekkumiseks, kui ei ole avaldatud viiteid seaduste rikumisele.

Bakuu-afääri eelistung

Harju maakohus pidas eile eelistungit Gildi Bakuu-afääri kriminaalasjas.

Prokuratuur esitas investeerimiskelmuse süüdistuse Erki Piirsalule, kelmusele kaasaaitamises Tõnis Haavelile, Harles Liivile ja Šarūnas Skyriusele ning juriidilise isikuna sai süüdistuse AS Gild Financial Advisory Services. See ettevõtte korraldas 2007. aastal 16,5 miljoni euro väärtuses kinnise võlakirjade emissiooni, et osta 147 hektarit maad Aserbaidžaanis, mis ebaõnnestus. **•**

Pimestav Armeenia kuld

Septembris 2011 teatas Eesti üks riskialtimateid ärimahi Marcel Vichmann, et asutas kevadel Armeenia kullavarude uurimise korraldamiseks valdusfirma FTT Armenia. Kuld, mille uurimislitsentsi ostis Gild Arbitrage vahetult enne majanduskriisi puhkemist 20 miljoni euro eest, asub seitsmes leiukohas Armeenia lõuna- ja põhjaosa mägedes. Kuna fond jäi kriisi tõttu võlausaldajate ja inves-

torite ees kohustuste täitmise- ga jänni, jagati kullakaevandused nii, et suurim investor Vichmann sai kolm uurimislitsentsi, neli jäi Gildile.

Gildile määratud järelevalvenõukogu kontrolli all algasid neljas loodetavas kullaleiukohas uurimistööd, mille maksumus on hinnanguliselt ligi miljon eurot. Uuringute eesmärk oli määrata põhjalikuma uurimise kohad.

ESM-ist võib saada Euroopa Liidu osa

Väitlus

Delfi korraldatud videoväitlusel leidis majandusteadlane Heido Vitsur, et ESM-i tuleviku puhul on kõik võimalik – nii panganduslitsents kui ka Euroopa Liidu institutsiooniks muutumine.

Rahandusministeeriumi asekancleri kohalt haigekassa juhiks minev Tanel Ross arvas, et pikemas perspektiivis on loogiline, kui ESM pole Euroopa õigusega seotud pelgalt kontseptuaalselt.

Ross lisas, et eeldatavasti on vaja muuta ka aluslepinguid, mis hõlmavad juba kogu Euroopa Liitu.

Seetõttu vajaks muudatuste tegemine poliitilist tahet ja nõuaks väga palju aega. Panganduslitsentsi saamises Ross kahtles.

Delfi Euroopa Liidu teemalisi debatte toetavad riigikantselei ja Euroopa Komisjoni Eesti-esindus. **• EPL**

Riigihanke otsustab tihti hind, mitte vajalik kvaliteet

Võidu hind

Kui seaduse järgi peaks riigihankel osalenutest võitjaks osutama parima hinna ja kvaliteedi suhtega pakkumus, siis tegelikult võidab rahandusministeeriumi andmeil 86 protsenti hanket soodsaima hinna pakkuja. Rahandusministeeriumi avalike suhete osakonna peaspetsialist Mailin Aasmäe ütles, et riigihanke korraldaja peaks seaduse järgi lähtuma eelkõige majandusliku soodsuse kriteeriumist.

„See tähendab, et pakumuste puhul ei lähtuta mitte madalaimast hinnast, vaid hinna ja kvaliteedi suhtest – ostetav teenus või toode peab olema kvaliteetne, hea garantiiajaga, mõistliku hilisema hoolduskuluga, keskkonnasõbralik jne,” selgitas Aasmäe.

Ühtlasi nentis ta, et paraku kipub hanket võitma odavaima variandi pakkuja. „Sarnaselt teiste Euroopa riikidega on

Eestis ülekaalus madalaimast hinnast lähtumine – 86 protsenti hankijatest võtavad kõige odavama pakkumise ja 14 protsenti hindavad pakumuste majanduslikku soodsust.”

Aasmäe märkis, et kui hanket võidab ettevõtte, kes on pakunud nii odavat hinda, et selle eest ei saa tööd ära teha, on süüdi ka hankija, kes peaks mõistlikku hinda teadma.

„Hankijal on kohustus riigihanget tehes hanket eeldatav hind välja arvutada,” ütles Aasmäe. „Kui ta seda ei tee ja otsustab siis kõige odavama pakkumuse kasuks, on tõesti oht, et pakkuja teatab pärast lepingu sõlmimist, et ta sellise hinnaga ikkagi hakkama ei saa, ja küsib raha juurde.”

Mõnikord on hankija põhjendamatult madala pakkumuse tagasi lükanud ja Aasmäe sõnul on ka pakkujad ise hakanud esitama konkurenti kohta riigihangete vaidlustusi. **• Merilin Kruuse**

Lindab AS Tallinnas

Saha-Loo tee 4, Iru küla, Jõelähtme vald, 74201 Harjumaa
Tel: +372 5551 3790
Tel: +372 6348 202
E-post: profil@lindab.ee

Lindab Center Viljandis

Tallinna mnt. 86, Saarepeedi vald
Unistari Ärikeskus
Tel: +372 505 5604
Tel: +371 433 0960
Faks: +372 433 0961
E-post: profil@lindab.ee

Lindab Center Tartus

Võru tn. 196
Tel: +372 736 6223
Tel: +372 502 8543
Tel: +372 510 7225
Faks: +372 736 6596
E-post: tartu@rootsiprofil.ee

EESTI VANIM KLAVER

1. oktoobril esitleb teatri- ja muusikamuuseum Ludwig Ehrigi 1817. aastal valmistatud tiibklaverit. Tegemist on vanima Eestis valmistatud ja tänini säilinud klaveriga. **EPL**

LOTTE SAI ARGENTINAS AUHINNA

Stuudios Eesti Joonisfilm 2011. aastal valminud joonisfilm „Lotte ja kuukivi saladus“ võitis mainekal Buenos Airese laste- ja noorsoofilmide festivaliga, mis toimus juba 11. korda. Festivalist võttis osa ka üks filmi autor Janno Põldma. **EPL**

kategoorias esimese koha. Tegemist on Lõuna-Ameerika ühe suurema laste- ja noorsoofilmide festivaliga, mis toimus juba 11. korda. Festivalist võttis osa ka üks filmi autor Janno Põldma. **EPL**

TUNNUSTUS NO99 LAVASTUSELE

Saksa keeleruumi teatrikriitikud valisid hiljuti kõige olulisemaks mullu esietendunud välisnäidendiks teatris NO99 moodunud sügisel välja tulnud lavastuse „Three Kingdoms“. Ajakir-

ja Theaterheute ringküsitlust hinnatakse Saksamaal, Austrias ja Šveitsis väga kõrgelt. Küsitluse 42 kriitikut olid Theaterheute sõnul sel korral valikut tehes haruldaselt üksmeelsed. **EPL**

Tamur Tohver: teatritunnis õpib ühistegemise väärtust

Intervjuu

Kaarel Kressa
kaarel.kressa@ep.ee

Kolm aastat tegutsenud Polygoni teatrikool laiendab tasapisi haaret, tänavu lisandub ühisgümnaasiumi teatriklass.

●●Polygoni teatrikool on tegutsenud kolm aastat. Milliste motiividega alustasite? Teater sündis 2008. aastal natuke juhuslikult: nii mul kui ka Tarvo Krallil tekkis muudes tegemistes vaakum ja mul oli üks lugu, mida olin umbes kümme aastat endaga kaasa kandnud. Tegime selle lavastuse ära ja otsustasime, et see ei jää ühekordseks projektiks. Kool tekkis aasta pärast Polygoni teatri loomist.

Olime Tarvoga ise juba kooliteatrist saadik ja seejärel pro-

fessionaalsete näitlejatena teatriga tegelenud ja enda pealt näinud, mida teatriõpe inimese arengule ja maailmapildile annab. Lääne demokraatia kasvatab küll üles indiviidi, aga koostöö osa jääb hõredaks. Inimene tegelikult vajab vastutust ja ühistegemist.

●●Nii et teatritunnid on juba iseenesest väärtuskasvatus?

Teater ei toimiks, kui poleks inimestevahelist kokkulepet ja vastastikust austust ning usaldust. Teater on ehe tõestus, et üksi ei ole sa tegelikult mitte midagi. Selle tõdemuse omandamisega liituvad näitekunstilised alused, tavalised õppeained nagu näitlejameisterlikkus, lavakõne, lavaline liikumine.

Lisaks meie oma teatrikoolile alustab sellest sügisest Tallinna ühisgümnaasiumis esimest korda teatriklass, nende tundides antakse ülevaade ka teatriloo ja tänapäeva teatrist. Nead hakkavad ka siin majas põhirühmades osalema.

Tamur Tohver pappkastiga, millest tema sõnul hüppavad mõnikord välja teatrikooli näidendite uued tegelaskujud. Foto: Siim Lövi

●●Keda Polygoni teatrikool ootab?

Esimestel aastatel tegime väikese sõela. Nüüd oleme aru saanud, et tegelikult meid väga ei hirmuta, kui sisseastujal pole eelnevat kogemust ega ka silmatorkavat annet või kutsumust. Peaasi on soov.

Üldiselt ootame nooremaste rühma alates kümneaastastest õpilast. Vanem ots on meie stuudio, kuhu oodatakse eelneva kogemusega noori vanuses 19 aastat ja rohkem.

Sellest sügisest pakume lisaks avalikke lavakõne ja lavalise liikumise treeninguid, kuhu saab ka ühekordselt enda lõbuks tulla.

●●Mis nendest noortest pärast saab?

Rõhutaksin kaht asja: esiteks ei ole kellelgi siin mõtet kartada, et teda sunnitakse professionaalseks näitlejaks hakama. Aga need, kellel on selline tahtmine, saavad siin ka selliseid teadmisi, mis aitavad edasi õppima minna.

Hästi palju on neid, kes ei taha kunagi näitlejaks saada, aga tahavad terve nooruse näiteringis käia, saada osavaks ja julgeks, arendada eneseväljendust ja loovust. Neist, kes nüüd ühisgümnaasiumis teatriklassi läksid, tahab ena-

mik proovida kõrgkoolis näitlemist edasi õppida.

Teatrikool on tegutsenud kolm aastat, nii et selliseid inimesi pole me veel jõudnud üles kasvatada, kes kümneaastaselt siia tuleksid ja 19-aastaselt lõpetaksid. Vahel helistavad meile casting'-u-inimesed ja otsivad seriaalidesse näitlejaid.

●●Mis tulevikuplaanid on Polygonil kui teatril?

Sügisel loodame mängida eelmise aasta näidendivõistluse võitja Piret Jaaksi „Näha roosat elevanti“ Rävala 8 majas, kus asuvad ka Polygoni teatri harjutussaalid. Tahame hakata siinset amfiteatrit statsionaarse ruumina kasutama ja projektipõhisusest eemale liikuda. ●

Teatrikool ootab uusi õpilasi

Vastuvõtt Polygoni teatrikooli toimub 1. ja 2. oktoobril kell 18 avatud tunni põhimõttel. On kolm lastegruppi: 10–12-aastased, 13–15-aastased ja 16–19-aastased, peale selle täiskasvanutele mõeldud stuudio. Eelregistreerimine aadressil kool@poly.ee lõpeb 25. septembril. Vaata lisa lehel www.poly.ee.

TURVALIST MAAKODU!

Eripakkumine kõigile Maakodu tellijatele!

Liitudes G4S Koduvalvaga kampaaniaperioodil (30. augustist 30. septembrini), on **3 esimest kuud teenust tasuta!** Sobiva teenuse leidmiseks kasuta koduvalve kalkulaatorit aadressil www.g4s.ee. Teenusega liitumiseks helista 1911 või kirjuta teenindus@ee.g4s.com. Pakkumise salasõnaks on Sinu nimi ja aadress, kuhu Maakodu tellimus käib.

G4S Sinu eest valvel

Telli Maakodu ja võida väärtuslik koduvalvelahendus turvafirmalt G4S!

Sügisel saabudes jäävad paljud armsad maakodud omapäi järgmisi kohtumisi ootama, kui pere taas külla tuleb. Et kutsumata külalised neile vahepeal kurja ei teeks, loosime oma tellijate vahel välja väärtusliku koduvalvesüsteemi koos aastase valveteenusega!

AUHINNAPAKETT SISALDAB:

- koduvalveseadmeid ja nende paigaldust võitja kodule
- kahe kaamera videovalvesüsteemi
- aasta tasuta G4S Koduvalve teenust

Seadmete komplekti kuuluvad nutikas puute-tundlik sõrmistik Paradox TM40, GSM-modem, valvesüsteemi keskseade, kolm liikumisandurit, suitsuandur, uksemagnet, videosalvesti ja kaks vandaalikindlat videovalvekaamerat. Kokkuleppel G4S-iga on komplekti sisu võimalik muuta, et see vastaks valveobjekti vajadustele. Samuti saab võitja valida endale sobiva valveteenuse.

Loosimine toimub 25. septembril ja selles osalevad kõik vähemalt 6kuulised või otsekorraldusega Maakodu tellimused. Maakodu aastatellimus maksab 25,20 €, kuue kuu tellimus 13,20 € ja otsekorraldus 2,20 € kuus.

Tellimine ja kampaania täpsem info telefonil 680 4444 või e-posti aadressil klienditugi@lehed.ee.

Eesti esimene aia-, suvila- ja majaomanike ajakiri **MAAKODU**

ARHITEKTUURI HUVIKOOL

Tallinnas disainigaleriis (Pärnu mnt 6) on laupäevani avatud arhitektuurikeskuse huvikooli tööde näitus. Näituse raames toimuvad galeriis kord päevas lastele näidistunnid. **EPL**

„PUHASTUS” KINOS EDUKAS

30. augustil esilinastunud ja 7. septembril filmilevisse jõudnud mängufilm „Puhastus” alustas hoogsalt nii Eestis kui ka Soomes. Eesti-Soome ühistööna valminud filmi käis Eestis avanäda-

lavahetusel vaatamas 3393 inimest ja Soomes esimesel kolmel linastuspäeval 31 151 inimest. Seega on „Puhastus” Soomes selle aasta edukaima avanädalavahetusega kodumaine film. **EPL**

LABÜRINTLAVASTUS BASTIONIKÄIKUDES

Neljapäeval esietendub Kiek in de Köki bastionikäikudes interaktiivne labürintlavastus „Ogalik”. Labürintteater on interaktiivne, kohaspetsiifiline teatrivorm, milles vaatajad kulge-

vad üksinda või väikeses grupis läbi eri ruumide ja olukordade. Lavastuse tegemiseks andis inspiratsiooni vendade Grimmide „Muinasjutt noormehes, kes läks kartmist õppima”. **EPL**

Saksad lahendavad teatrilaval elu müsteeriume

Arvustus

Andres Laasik
toimetaja

Etenduse lavastaja

Toomas Hussar on rakursid keeranud nii, nagu teksti autor oleks Poe, mitte Tammsaare.

Kohtu-uuriija Erich Kleigels käib mööda Rakvere teatri lava ja püüab lihtsale talu perepojale külge pookida süüdistust naabri sulase mõrvas. Eduard Salmistu mängib saksa soost Kleigelsit naljakalt ja kirglikult. Müstiku kaldu-

vustega kohtumees on kinnis-idee küüsis, sest mõrva lahendus kinnitaks tema maailmanägemist.

See kriminaalse põnevuse ja mõnusa huumoriga lugu nimega „Uurimise all” toob vaataja ette klassik Tammsaare noorpõlvenovelli, mis Toomas Hussari teatritekstiks kirjutatuna ja lavastatuna kõlab hästi nüüdisaegselt.

Salmistu pearoll on meistriteos peene tasakaalu poolest, kus karikatuurne mäng ja mõte teineteist ära ei söö ning põnevus ja naerutamine loo õpetlikku mõtet ei varjuta.

Kuigi žanr on täiesti teine ja kunstivormid erinevad, toob nüüdne Rakvere teatri lavas-

Kohtu-uuriija Erich Kleigels ja tohter Friedrich Steinmann vaidlevad elutõe üle.

Foto: Rakvere teater

tus meelde Michael Haneke filmi „Valge pael”, mis jutustab surmamüsteeriumi lugu umbes samast ajast ja kus on olemas hoiatav eelaimus, mis tugineb olemasolevatele vastuoludele. Hussar teeb Tammsaare põhjal lavateose, kus on olemas alltekst, üldistus ja elu salapära tunnetus.

Kleigels harutab laval põneval moel lahti surmamüsteeriumi, mille algtooge tuleb kroonust väljapraagitud noorelt mehelt Otto Almarilt (Mait Joorits): tema arvamus kohaselt koputati pooduna leitud sulasele enne poomist millegagi pähe. Kleigelsit saadab teekonnal tõe juurde tema oponent, linnakese arst Friedrich Steinmann (Velvo Väli),

„Uurimise all”

Autor A. H. Tammsaare
Dramatiseerija ja lavastaja Toomas Hussar

Kunstnik Ervin Õunapuu

Muusika Arian Levin

Osades Eduard Salmistu, Velvo Väli, Mait Joorits, Anneli Rahkema, Erni Kask, Tarvo Sõmer, Lauri Kaldoja, Marin Mägi ja Eili Neuhaus

Esietendus 6. septembril Rakvere teatri väikesel laval

kes paneb kohtu-uuriija usuliste püüdlustele vastu teadmised ja kaine mõistuse.

Väikelinna sakslasest ülemkiht filosofoerib kirglikult, samal ajal kui eestlastest maa-rahvas elab täie rinnaga. Hea kinnitus sellele on Otto Almarisa Madise roll, mida Tarvo Sõmer mängib naerma ajava elurõõmuga.

Meenutab Poirot'd

Salmistu kohtu-uuriija Kleigels langeb oma vuntside ja väli-se oleku poolest veidi kokku ka sellega, kuidas tuntud BBC sarjas mängib Agatha Christie Hercule Poirot'd inglise näitleja David Suchet. Mõlemad lahendavad elu poolt kokku keeratud müsteeriumi, kuid tulemused on siiski täiesti erinevad. Poirot teeb kõik selgeks, aga Rakveres näeb vaataja laval inimesi, kes ei suuda kindlaks teha tõe olu kohta.

Stilistiliselt rõhutab lavastus loo müstilist poolt, justkui poleks algmaterjal mitte Tammsaare, vaid Edgar Allan Poe kirjutatud. Kuid see pole mingi loomuvastane painutamise, salapära on selle loo lahutamatu osa. See on lugu minevikust, millel on tähendus ka nüüdisajal. ●

Toronto filmifestivalil linastub täna „Seenelkäik”

Filmifestival

Täna kell kuus õhtul kohaliku aja järgi esilinastub Toronto filmifestivalil kinos Cinplex Yonge & Dundas Toomas Hussari uus mängufilm „Seenelkäik”.

„Seenelkäiku” näidatakse Torontos üldse kolm korda. Teine kord on homme päeval. „Selle päevase näitamise lõpus toimub küsimuste ja vastuste voor ja mul tuleb siis vaatajate küsimustele vastata,” ütles Toomas Hussar. Filmilavastaja astus eile lennukisse, et suunduda Torontosse oma filmi Ameerika esilinastusele. Maailma esilinastus on juba toimunud, see oli suvisel Karlovy Vary filmifestivalil Tšehhis. Eesti vaatajate ette jõuab „Seenelkäik” 21. septembril.

Kriitikutele meeldib

Juba on Torontos toimunud kinnine filmitööstuse professionaalidele mõeldud seans ja selle tulemusena avaldas väljaanne Hollywood Reporter äsja teose kohta võrdlemisi pika arvustuse.

Paistab, et kriitikule on väga meele järele, kuidas Rairo E. Tamm kehastab „Seenelkäigus” poliitik Aadut, näitle-

„Seenelkäik” linastub Torontos maailmafilmi tuleviku programmi kavas.

Kaader filmist

ja nimi leiab äramärkimist ise-gi pealkirjas.

„Seenelkäik” linastub kavas Discovery, mille motoks on „Filmilavastajad, keda vaadata. Maailmafilmi tulevik”.

Programme on Toronto festivalil seitseteist ja tähtsaimaks peetakse staaridega seotud programmi, kus Hollywoodi tähed tulevad just Torontosse esitlema uut teost. Näiteks näeb seal esimest korda filmi „Imperaator” sõja lõpu aegsest Jaapanist, kus kuulsat kindral Douglas MacArthurit kehas-tab Tommy Lee Jones.

Torontosse saabub oma uue lavastajatööga ka Ben Affleck, kelle poliitiline triller „Ago” jutustab pingelise loo Iraanist, kui seal võitis võimu islamirevolutsioon ja osa välismaalasi jäi muutustele jalgu.

Festivali kava ei piirdu sugugi ainult Ameerikas loodud filmidega, esindatud on pea kõik maailmajaod. Kava on väga kirev ja kvaliteetne.

Toronto filmifestivali peetakse aastast 1976 ja ta on väga menukas, viimasel ajal on külastajate arv olnud umbes pool miljonit. ● Andres Laasik

Salapärane ja lummas tipptasemel akrobaatiline vaatamäng kogu perele

www.fbi.ee / www.cirquedusoleil.com

AMETLIKUD SPONSORID

INFINITI xerox

MEEDIAPARTNERID

STAR SKY DELFI SOLARIS VIDEO

KORRALDAB

Ettevõtted soovivad koolitajalt soodsamat „rätsepaülikonda”

Koolitus

Ettevõtete eelarved on pingelised, koolituse kaalutakse hoolikalt ja otsustatakse hinna järgi.

Kaire Talviste
kaire.talviste@epl.ee

„Võimalikult kiiresti, lühidalt ja soodsalt,” loetleb ettevõtjate peamisi nõudmisi tellimuskoolitustele Excellence'i koolituse ja arenduskeskuse koolitus- ja arendusjuht Annika Allikas, kes on ühtlasi Eesti sisekoolituse arendamise liidu juhatuse liige. Pikalt kestnud masu on oma jälje jätanud. „Varem polnud hind nii prioriteetne. Praegu olgu ükskõik kui hea koolitaja või programm, võib ikkagi odavam pakkumine. Kui varem eelistati tellimuskoolituse läbi viia koos väljasõitude, ööbimise ja saunaga, siis täna teevad seda vaid mõned üksikud. Sageli kasutatakse tellimuskoolituste läbiviimiseks oma ruume, mis on ühest küljest mõistlik kulude kokkuhoiu osas, kuid teisest küljest ei võimalda see koolitusel osalejatel end tõöst välja puhata.”

Uue suundumusena pakub Excellence ettevõtjatele koolitusteenuse sisseostmise võimalust, et seeläbi kokku hoida personalikuludelt. Välja näeb see nõnda, et strateegia ja eesmärgid pannakse paika ettevõtete juhtkonnas, edasise (täpse vajaduste ja koolitusplaani ning selle elluviimise) eest hoolitsevad nemad.

„See on veidi uudne teenus. Ettevõtjad on pigem harjunud

sisse ostma IT-, raamatupidamis- ja värbamisteenust,” täheldab Allikas.

Lisaks pakuvad nad avatud koolitusi, kus enamasti soovitakse end kurssi viia õigustemaatika ja seadusemuudatustega: tööõigus ja -ohutus, raamatupidamine, riigihanked jne. Paljud ettevõtted on läinud ka seda teed, et oma spetsialistidest koolitatakse sisekoolitajad.

Rätsepaülikond

„Kümme kuni 15 aastat tagasi oli koolitusel hoopis teine tähendus,” ütleb Eesti ühe vanema täienduskoolituskeskuse, EBS-i juhtimiskoolituse keskuse kliendisuhete juht Mare Tolli. „Aja jooksul on muutunud kliendi soovid, klient on teadlikum ja planeerib oma koolituse hoolikalt.”

Keskuses käivad end täiendamas valdavalt tipp- ja keskastme juhid. Neile on pakku-

ses ning meie koolitusmahud ei ole muutunud. Küll aga oleme ehk muutunud koolituse sisu osas nõudlikumaks, et vajadused teadlikumalt ja eesmärgipäraselt kaetud saaks,” selgitab ta. „Eesti koolitajate osas oleme täheldanud, et järjest enam lähtutakse kliendi vajadusest ning üheskoos luuakse parim lahendus ettevõtte jaoks. Ollakse avatumad „rätsepatöö” ja konsultatsiooni vajaduse osas.”

Coaching – arengu ergutaja

Majanduslanguse järel kujunes EBS-i juhtimiskoolituse keskuses populaarseks kursuse „Finantsidest mittefinantsistidele”. Pankrotilaine ajal hakati end usinalt registreerima saneerimiskursusele.

Pärast kirgaseid aegu on taas võimalik vaadata rahulikult tulevikku ja muuta oma ettevõtet efektiivsemaks: üks võimalus selleks on personaalne lähenemine ehk *coaching*.

Eesti keelde võiks selle tõlkida kui arengunõustamine, kus *coach*'i panus seisneb selles, et ta oskab esitada õigeid küsimusi õigel ajal, innustada ja julgustada. Tegu on pikema projektiga, millest osa toimub firmas sees, osa koduõppena, lisanud ka nõustamine.

Eile tutvustas John Leary-Joyce, *coaching*'i tipptegija, EBS-is *coaching*'i olemust ja praktiliste näidetega selle potentsiaali firma arengus. Tolli sõnul on neil kohe üks firmasisene arengunõustamine ka algamas. ●

John Leary-Joyce, *coaching*'i tipptegija, tutvustab EBS-is arengunõustamise olemust.

Foto: Rauno Volmar

JURIST SELGITAB

Omavolitsev ülemus

Helve Toomla

jurist

●●Tuttav läks möödunud aasta septembris tööle ühte firmasse. Kõik oli korras, kuni detsembris vahetus ülemus. Tööõhkkond on muutunud pingeliseks ja mürgiseks. Uus ülemus otsib vigu, kõrgendab häält, jagab enda töökohustusi alluvatele ja muudab nende tööülesandeid ametijuhendit muutmata. Kuidas pääseda ebaterve närvikavaga ja võimu kuritarvitava ülemuse alluvusest? Kas töölepingu lõpetamine on ainuke võimalus? Millistele kompensatsioonidele ja toetustele on mu tuttav õigus pärast kuue kuu pikkust töölepingut?

Tõenäoliselt on uuel ülemusel ka oma ülemus, töötajad võiksid oma murega eelkõige tema poole pöörduda, olukorda kirjeldada ja paluda juht korrale kutsuda. Kui see ei aita, peaks töötaja andma tööandjale soovitatavalt kirjalikus vormis hoiatuse – kui mõnitamine ei lõpe, öeldakse tööleping üles. Jääb hoiatuski tulemuseta, võib töölepingu TLS § 91 lg 2 p 1 alusel üles öelda, kuna tööandja on kohelnud töötajat ebavõrdselt või ähvardanud sellega või lubanud seda teha kaastöötajatel. Muidugi tuleb töötajal nii hoiatuses kui ka ülesütlemisavalduses näidata fakte ja põhjendused, miks töö jätkamine on võimatu. Vaidluse korral peab ta suutma tõendada nii neid fakte kui ka seda, et tööandja poolt oli tegemist olulise kohustuse rikkumisega.

Hüvitist tuleb tööandjal sel puhul maksta kolme kuu keskmise töötasu ulatuses, kuid kohus või töövaidluskomisjon võib asjaolusid ja poolte huvisid arvestades hüvitist vähendada või suurendada.

Töötaks jäämise korral sõltub töötuskindlustushüvitise maksmine töötuskindlustustasast jm hüvitise maksmiseks vajalikest asjaoludest. ●

Harju maavanem
kuulutab välja avaliku konkursi

PEREARSTI NIMISTU MOODUSTAMISE ÕIGUSE ANDMISEKS

Konkurss viiakse läbi vastavalt „Tervishoiuteenuste korraldamise seadusele” ja sotsiaalministri 29.11.2001 määrusele nr 112 „Avaliku konkursi kord perearsti nimistu moodustamise õiguse andmiseks”

Konkursi korras nimistu moodustamise õigust taotleva perearsti teeninduspiirkond asub Harjumaal:

- Keila linna haldusterritooriumil 1 nimistu
- Keila valla haldusterritooriumil 1 nimistu
- Viimsi valla haldusterritooriumil 1 nimistu

Konkursil osalemise põhinõue on perearsti kvalifikatsiooni olemine

Kandidaadil tuleb esitada järgmised dokumendid:

- nõuetekohane avaldus Harju maavanemale
- perearsti CV
- haridust ja kvalifikatsiooni tõendavate dokumentide koopiad
- perearsti ja temaga koos tööle asuvate tervishoiutöötajate nimed ja isikukoodid
- isikultõendava dokumendi koopia

2012. aasta peremeditsiini eriala lõpetanutel on võimalus taotleda eriarsti lähtetoetust kuni 15 000 eurot, juhul kui ta võidab konkursi Keila linna või Keila valla haldusterritooriumil.

Dokumentide esitamise viimane tähtaeg on **11. 10. 2012.a.** aadressil Roosikrantsi 12, 15077 Tallinn, Harju Maavalitsus, sotsiaal- ja tervishoiutalituse märgusõna all „Perearst”.

Info: Tiit Pärnmäe; tel 6118546, tiit.parnmae@mv.harju.ee

TARTU ÜLIKOOL

MAJANDUSTEADUSKOND

OOTAB ÕPPIMA AVATUD ÜLIKOOLI
MAGISTRIPROGRAMMIDESSE
VEEL SELLEL AASTAL

- ▶ **ÄRIJUHTIMINE** – juhtimise ja turunduse ning finantsjuhtimise erialad õppetööga Tartus või finantsjuhtimise eriala õppetööga Tallinnas
- ▶ **ETTEVÕTLUS NING TEHNOLOOGIA JUHTIMINE** – spetsialiseerumissuunad innovaatilise ettevõtte juhtimine, ettevõtluspedagoogika ning käesolevast õppeaastast ka ekspordijuhtimine (parimatel õppuritel on võimalik moodul läbida tasuta)
- ▶ **STRATEEGILINE JUHTIMINE** – lai ja pika perspektiiviga vaade ühiskonnale ja ettevõtlusele juhtimiskogemusega praktikule

Pakume võimalust:

- ▶ alustada sügissemestril õpinguid eksternina eesmärgiga jätkata kevadsemestril üliõpilasena
- ▶ täiendada oma erialaseid teadmisi ja valida üksikuid aineid
- ▶ jätkata katkenud õpinguid

TÄPSEM INFO
kuni 15. septembrini

TÜ majandusteaduskond Narva mnt 4 - B204
Tel 737 6313
www.mtk.ut.ee

Hispanistikakeskus Picasso kutsub kursustele:

Sügiskursus 17.september kuni 20.detsember 2012

- HISPAAANIA KEEL 56a/t 280EUR
- parima kvalifikatsiooniga õppejõud Hispaania eri piirkondadest
- kursused mitmele tasemele (A1-C1)
- kultuuriüritused (peod, filmi- ja muusikaõhtud, loengud) tasuta
- hispaania keele eratunnid

Lisainfo tel 5361 2414
tallinn@centropicasso.com

Registreerimine
www.centropicasso.com
Pikk jalg 3-15, Tallinn

EESTI MALEOLÜMPIATA

Istanbulis peetud FIDE kongressil otsustati, et 2016. aasta maleolümpia korraldab Aserbaidžaan pealinn Bakuu. Lisaks kandideerisid Tallinn ja Bulgaria linn Albena. **EPL**

WILLIAMS VÕITIS USA-S

Serena Williams alistas US Openi tenniseturniiri finaalis maailma esireketi Viktoria Azarenka 6 : 2, 2 : 6, 7 : 5 ja teenis karjääri 15. suurturniiri võidu. „Olin kaotuseks valmis, sest vastane

mängis suurepäraselt,” sõnas Williams, kes jäi viimases setis 3 : 5 kaotusseisu. Meeste finaalis kohtusid täna öösel Novak Djokovic (Serbia) ja Andy Murray (Suurbritannia). **EPL**

BARUTO VÕITIS

Sumomaaadleja Kaido Höövelson ehk Baruto, kes võitleb pahkluvigastusega, võitis Aki-basho teisel võistluspäeval Aoiyama ja kohtub täna Gagamaruga. **Delfi**

SAKS EESTI MEISTER

Ratsutamise kolmevõistluses tuli Eesti meistriks Siret Saks hobusel Wiplala S, teine oli Madli Murel ratsul Flicker ja kolmas Vilvi Laanet hobusel Well Timed. **EPL**

Ilusale valiksarjale tuleb panna koduväljakul väärrikas punkt

Korvpall

Endiselt EM-i piletit jahtiv Eesti peab lootuste elus püsimiseks täna kindlasti Islandi alistama.

Pärt Talimaa

part.talimaa@epi.ee

Veidi vähem kui kuu aega tagasi alustas korvpallikoondis hullumeelselt tihedat EM-valiksükli teadmisega, et meil seisavad ees rasked lahingud mullu finaaltourniirile jõudnud Iisraeli, Montenegro ja Serbiaga. Sekka veel nõelamismõimelised Island ja Slovakkia. Nüüd, 28 päeva hiljem, mil üheksa kohtumist on seljataha jäänud ja ees seisab vaid tänaõhtune kohtumine Islandiga, on rõõm tõdeda, et endast nõrgemad olene seni ära hammustanud ja korra selja prügiseks teinud ka Iisraelil ja Serbial.

„Meeskonnavaim paistab olevat suhteliselt hea ja eks tuumik on pikemat aega koos mänginud ning iga aastaga küpsemaks läinud. Värskem veri ehk nooremad mängijad näitavad vanematest veidi teistsugust mängu, ent need kaks stiili on omavahel hästi kokku

nii Austriale kui ka Hollandile, kes Euroopa korvpallikaardil kindlasti suurte tegijate hulka ei liigitu. „Toona oli seis, kus teatud mängijad olid lõpetamas koondise eest mängimist ja teised tõusid uutesse rollidesse. Nüüd paari aastaga on kõik paika loksunud ja mängijad on ka klubides olnud kandvates rollides,” selgitas Visnapuu muutuste tagamaid.

Noorte esiletõus

Positiivne on olnud ka nooremate mängijate esilekerkimine. Eriti on säranud uuest hooajast Gruusiasse siirduv 23-aastane põhimängujuht Sten-Timmu Sokk ja 21-ne Siim-Sander Vene. Sokk on seejuures kaastelastele jaganud keskmiselt 5,2 resultatiivset söötu, mis on valiksarja paremuselt neljas näitaja. Vene toetab võistkonda jällegi keskmiselt kuraditošina punkti ja 6,8 lauapalliga, millest koguni 2,8 tulevad ründelaust.

„Tema mäng on olnud hea ja selle nimel on ka palju tööd tehtud. Usun, et ta võiks meeskonnale veelgi kasulik olla, kuid üldiselt on tema üle muidugi hea meel,” iseloomustas poja koondisesuve Priit Vene. Kiitust jagas ta ka Sokule, kes on Vene hinnangul suutnud platsil korra majas hoida. „Lisaks meeldib mulle tema puhul soov, et ta tahab

minna välismaale. Gruusia on talle alustamiseks hea ja usun, et järgmisel aastal näeme veelgi küpsemat mängijat.”

Vastates aga küsimusele, kumb võitudest on korvpallitreeneritele võimsama mulje jätanud, läksid arvamused lahku. Vene eelistas Iisraeli, Visnapuu jällegi Serbi alistamist.

„Serbia mängu oli tõesti hea vaadata – kuidas pall liikus ja mäng toimus. Iisraeli mängus

Laupäeval sai rõõmustada Serbia alistamise üle, täna võib veelgi kõvema emotsiooni anda EM-ile pääsemine.

Foto: Siim Lövi

Rõõm on tõdeda, et endast nõrgemad olene seni ära hammustanud.

jooksunud,” analüüsis korvpallikoondise seniseid mängu aastaid Leedus treenerina töötanud Priit Vene. Positiivse mulje on korvpallikoondis jätanud ka tema kolleegile Indrek Visnapuule, kes toonitas, et võrreldes paari aasta taguse ajaga on mängijate tegutsemine väljakul selgelt paremaks läinud.

Praegune ilus seis on seda rõõmustavam, et vaid kaks aastat tagasi kaotasime B-divisjonis

võis olla suur roll ka psühholoogial, kuna nad läksid avapoolajal 17 punktiga ette ega oodanud seejärel Eestilt enam sellist vastupanu,” põhjendas Visnapuu. Vene oponeeris: „Iisrael mängib täna paremini kui Serbia ja välismäng on ikkagi välismäng. Seal osati lõpuni ära kannatada ega antud alla. Viimase sekundi visete puhul on muidugi õnne ka vaja, aga selle õnne pead sa esmalt ise looma.”

Täna Delfi Spordis: suured hetked Eesti korv- ja jalgpalli-meeskonnaga!

OTSUSTAV MÄNG

Islandi ei saa alahinnata

Niigi ilusa valiksükli kõige vägevam seik on aga see, et enne viimast vooru on meil täiesti reaalne lootus jõuda EM-ile. Selleks on esmalt vaja alistada Island ja seejärel lootakse, et Iisrael suudab sama teha võõrsil Serbiaga.

„Islandi ma otseselt ei kardaks, kuid neid ei tohi mingil juhul alahinnata. Oma ohtlikkust näitasid nad Montenegro mängides, kus viskasid avapoolajaga 61 punkti, ja kui me laseme neil visata nii nagu Serbia meil, siis pole midagi teha,” vaatas Vene

täna kell 18 Saku suurhallis algava kohtumise poole.

Visnapuugi toonitas, et hoolimata saadud ilusatest võitudest ei ole Eesti veel meeskond, kes saaks endale lubada üleolevat suhtumist ja kedagi mütsiga lööma minna. „Island on suurem koopia Reinariist [Hallik], kui nad väljast kõik sisse panevad, on nad väga ohtlikud. Kui valmistume aga nii nagu igaks teiseks mänguks, siis ei tohiks Islandiga probleeme olla,” rääkis Visnapuu.

Kas aga koondise vägev võit

mängus Serbiaga võib meile mõnes mõttes karuteene teha ja meeste peas siiski tekitada tunde, et küll see Islandi mäng ära tuleb?

„Kutid on rutiinis ja teises meeleolus ning meil on mängud iga kolme päeva tagant, mis ei anna võimalust pikalt särada või leinata. Jalgpallikoondis mängib iga poole aasta tagant ja seal võib see probleem olla, sest arvatakse, et aeg ei ole vahepeal edasi läinud, aga tegelikult on,” lausus Vene.

Võit aitaks Iisraeli tugevamasse loosigruppi

Korvpall

Eesti korvpallitreenerid peavad Serbia–Iisraeli korvpalliduellis favoriidiks Balkani riiki.

Pärt Talimaa

part.talimaa@epi.ee

Iisrael on juba enne tänaõhtust välismängu Serbiaga rohkem kui ühe jalaga EM-finaaltourniiril, kuna neid jätkaks Vana Maailma 24 parima meeskonna seast välja vaid utoopiline ehk üle 89-punktiline kaotus. Sellest hoolimata ei kavatse Iisraeli meeskonna peatreener Arik Shivek hinnaalandust

teha. „Meie seis on hea, kuid tahame valiksükli positiivselt lõpetada,” kinnitas Shivek Iisraeli korvpalliliidu kodulehele.

Siiski pole kohtumine Iisraeli jaoks päris mõtetu, sest valiksükli võitude ja kaotuste suhte alusel kujunevad finaaltourniiri loosigrupid. Lõpetades valiksarja parema võidu

protsendiga, on lootust sattuda EM-il ühte alagruppi veidi nõrgemate vastastega. Loodetavasti on see ja peatreener Shiveki taktikepp meeskonnale piisav motivaator, sest tänaõhtune korvpallifännide kaheosaline maiuspala saab täiuslikkuseks vaid juhul, kui Eesti võidule järgneb Iisraeli edu. Eesti korv-

pallitreenerid Priit Vene ja Indrek Visnapuu näevad kohtumise eel favoriidina siiski Serbiat. „Nad mängivad kodus ja on nüüd sellises seisus, et kui kaotavad, siis nad EM-ile ei pääse. Kogu sealne korvpalliliühiskond ei kujuta aga sellise võimaluse sündi ette,” nentis Visnapuu. „Kuna Iisraelil ei

ole võitu ilmtingimata ka vaja, siis paneksin 65–35 Serbiale, nii kurb kui see ka meie vaatevinklist ei ole. Samas kui Serbia ja Iisrael meiega mängisid, olid need protsendid veelgi suuremad, ent seepärast ongi sport ja korvpall nii põnevad, et kõike võib juhtuda,” lisas ta. Venegi nentis, et praeguses valiksükli on Iisrael küll parem olnud, ent ajaloolised traditsioonid mängivad Serbia kasuks.

Mäng algab kell 21.30. ●

Eesti koondis panustab Türgi katlas värsketele mängijatele

Telegramm

Gunnar Leheste
Istanbul

Eesti jalgpallikoondis astub täna õhtul Türgi vastu kogenuma koosseisuga kui kaotusmängus Rumeeniaga.

Võrreldes MM-i valikturniiri avamänguga teeb peatreener Tarmo Rütli täna alkoosseisus kolm muudatust – kaitseliinis on kapten Ragnar Klavani paariliseks Igor Morozovi asemel Taavi Rähn, vasakul äärel alustab kas Dmitri Kruglov või Joel Lindpere ning rünnakul asendab Henrik Ojamaad Tarmo Kink. Rumeeniaga mängides vasakul äärel alustanud Konstantin Vassiljev nihutatakse tagasi oma tavapärasele kohale keskpoolskaitses.

Tähendab see Rütli vaiki-misi antud tunnistust, et reedene eksperimentaalne alkoosseis oli möödalaskmine? Treeneri enda ütluste kohaselt on vahetused tingitud väsimusest.

„Üritame kasutada võimalikult palju värsked mängijad ning neile, kes eelmise kord väga suure mahvi said, mitte päris 90 minutit mängu-aega anda,” põhjendas Rütli muudatusi.

Ragnar Klavan
jalgpallur

Muudatus näitab, et meil on kaitseliinis võrdseid mehi, keda treener saab vahetada.

EESTI KOONDIS

Alkoosseis

Väravahaht: Sergei Pareiko
Kaitsjad: Enar Jääger, Taavi Rähn, Ragnar Klavan, Taijo Teniste

Poolkaitsjad: Sander Puri, Aleksandr Dmitrijev, Konstantin Vassiljev, Dmitri Kruglov või Joel Lindpere

Ründajad: Andres Oper, Tarmo Kink

Eesti koondis teeb suviselt sooja Istanbulis trenni.

Kahtlemata on Klavan ja Rähn rohkem kokku mänginud kui Klavan ja Morozov. Tõsi, enamasti küll olukordades, kus Klavan on mänginud vasakul äärel ja Rähn keskel koos Raio Piirajaga.

„Ma ei ütleks, et ma end kellegagi otseselt paremini tunneks. Minu jaoks ei ole vahet, kes mu paariline on. Samamoodi peame üksteist toetama ja julgustama. Mul pole kindlaid eelistusi,” sõnas Klavan,

kes näeb koosseisumuudatuses ka palju positiivset.

„Ma ei ütle, et seda vahetust oli ilmtingimata vaja, aga selline on treeneri valik. Tarmo on varemgi lasknud ühe mängu ühel ja teise teisel kaitsjal mängida. See näitab, et meil on kaitseliinis võrdseid mehi, keda treener oma tahtmise järgi saab vahetada.”

Rütli on põhjalikult analüüsinud Türgi koondise reedest mängu Hollandiga, mis kaotati Amsterdamis 0 : 2. „Ei olnud

nii, et Holland olnuks selgelt rohkem kokku mänginud kui Klavan ja Morozov. Türgil olid ka mõned head võimalused nagu meilgi Rumeenia vastu. Selle poolest ei erinenud meie avamängud üksteisest väga palju. Nägime sellest videost, et Türgi on väga tugev ja meid ootab ees väga raske õhtu,” lausub Rütli.

Edu oleneb kaitsest

Kõige raskemaks töötab õhtu kujuneda kaitsjatele, kelle suutlikkusest seljatangune puhaskas hoida sõltub ka teiste liinide edu. „Kõik hakkab pihta kaitsesest. Kui me seal hakkama saame, on võimalik midagi ehitada. Kui tahame ka skoorida, tuleb olla kindlasti tunduvalt teravam ja loovam kui mängus Rumeeniaga. Ühtegi nõrkust, mille peale mäng püsti panna, Türgil ei ole. Valem on nagu alati – võitlus, keskendumine, mitte teha lihtsaid vigu, olla ise initsiatiivikas, julge, võtta ette, uskuda. Ainult siis võib midagi luua,” ütles Rütli.

Klavani sõnul muudab

fakt, et türklastel on punkti-konto veel avamata, nad veelgi nälgasemaks. Samuti ei saanud neid eelmises valiktsükliks kaugeltki niisugune edu nagu *play-off*i pääsenud Eestit.

„Eks neil hakkab fännide ja meedia surve peale tulema. Nad on nüüd sihikindlamad

ja tahavad midagi suurt saavutada,” arvas Klavan. „Nende tugevus on tulla suurte jõududega rünnakule. Samas võib see osutuda ka nende nõrkuseks, kui me suudame tekkinud augud ära kasutada ja kiiresti paari sööduga värava alla jõuda.”

Türklased tunnevad Eesti mängu peensusteni ja lubavad üllatada

Türgi koondise peatreener Abdullah Avcı eelistas eilsel pressikonverentsil taktikalistest nüanssidest mitte rääkida. Küsimuse peale, millised võiksid olla Eesti tugevused ja nõrkused, vajas 49-aastase treeneri nagu muigele, millest võib järeldada, et väljakuperemeestel on külastele nii mõnigi üllatus varuks.

„Meil olid skaudid kohal nii Rumeenia mängul kui ka kõiki del eelmistel. Samuti oleme kõik mängud videolt üle vaadanud. Teame kõiki teie plusse ja miinuseid, kuid ma ei tahaks nen-

desse siin praegu laskuda, kuna see on päris tehniline informatsioon. Te näete homme (täna – toim) väljakul, millised järeldused me teinud oleme ja kuidas me Eesti nõrkusi ära kasutame.”

Mõistagi ei saanud Avcı Eestist rääkides märkimata jätta EM-valikturniiril *play-off*i jõudluste nii mõnigi üllatus varuks. „Meil olid skaudid kohal nii Rumeenia mängul kui ka kõiki del eelmistel. Samuti oleme kõik mängud videolt üle vaadanud. Teame kõiki teie plusse ja miinuseid, kuid ma ei tahaks nen-

Iluuisutamine kolib Sotši olümpiaks TV3 kanalisse

Telesport

Poolteise aasta pärast toimuva Sotši taliolümpia iluuisutamismisprogrammi saab vaadata TV3-st. Nimelt otsustas rahvusvaheline olümpiakomitee loobuda põhimõttest, et kõiki alasid peab vahendama riigitelevisioon.

TV3 esitas parima pakumuse tippala näitamiseks ja nende valik ei langenud mürd-maasuusatamisele, vaid hoopis iluuisutamisele.

„Jah, vastab tõele,” kommenteeris TV3 tegevjuht Priit Leito. „Iluuisutamise ülekanded kuuluvad televisiooni *prime time*’i ning vaatajaarvud, eriti naiste sihtrühmas, on suuremad kui teistel aladel,” selgitas ta valikut. „Lisaks on iluuisutamise ülekandetundide maht suurem kui teistel aladel.”

Konkursil sai teha pakumuse kuues kategoorias: ava- ja lõputseremoonia, üks tippala, kõik teised alad, internetis näitamise õigus, mobiiltelefonis näitamise õigus ja raadio-ülekanded.

Suusatamine ikka ETV-s

Seega jäävad kõik teised alad ETV ekraanile, samuti saab ERR-ist jälgida ava- ja lõpu-pidu ja ka raadioülekandeid. Interneti- ja mobiiliülekannete õigused on veel välja jagamata.

ERR-i juhatuse liikme Hanno Tombergi sõnul tähendab TV3 valik ETV ja ETV2 jaoks eelkõige seda, et õhtul saab rohkem näidata jäähokit ja muid alasid. „Kuna iluuisutamine on *prime time*’i ajal, on igati arusaadav, miks TV3 selle valis. Kuid meie seisukohast võin kinnitada, et ülekannete maht ei muutu, seega näitame õhtusel ajal mitmekülgsemat programmi,” lisas Tomberg. Samuti tundis ta heameelt, et ERR saab endiselt vahendada mürd-maa- ja laskesuusatamist.

EPL-ile teadaolevalt otsustas iluuisutamise kasuks ka Leedu TV3, lätlased näitavad mõistagi jäähokit. ●

Kristi Kirsberg

10 VAADATUMAT

VANCOUVER 2010

ALA, TELEVAATAJATE HULK

1. Naiste suusatamine, 10 km 303 000
2. Naiste suusatamine, 30 km 269 000
3. M suusatamine, 50 km 262 000
4. M/N sprindi eelsõidud 233 000
5. N suusatamine, 7,5 x 7,5 227 000
6. Avatseremoonia 209 000
7. M suusatamine, 10 km 187 000
8. Mäesuusa-ülisuurslaalom 179 000
9. M teatesõit, 4 x 10 168 000
10. M laskesuusatamise sprint 161 000

Allikas: TNS Emor

Eesti jahib Türgi vastu esimest võitu

Eesti ja Türgi rahvuskoondis on jalgpallis kohtunud kuuel korral: kolm mängu on lõppenud viigiga, kolm korda on triumfeerinud Türgi. Eestlased on löönud kokku neli ja türklased 12 väravat.

Loõdud väravad

1924 19. juuni Sõprusmäng Tallinnas 1 : 4 Eesti Türgi 37' Üpraus	1996 29. mai Sõprusmäng Tallinnas 0 : 0 Eesti Türgi	2006 28. mai Sõprusmäng Hamburgis 1 : 1 Türgi Eesti 87' Neemelo	2008 15. okt MM-i valikmäng Tallinnas 0 : 0 Eesti Türgi	2009 5. sept MM-i valikmäng Kayseris 4 : 2 Türgi Eesti 7' Voskoboinikov 53' Vassiljev	2011 10. aug Sõprusmäng Istanbulis 3 : 0 Türgi Eesti
---	---	--	---	---	--

SOLAR FILMS JA TASKA FILM ESITLEVAD
ARMASTUS, REETMINE, OHVERDUS

ANTTI J. JOKINENI FILM SOFI OKSANENI
PUHASTUS
EESTI KEELES, VENEK. SUBTIITRITEGA!

Saal 1	16:15	18:55 (v.a. N)
Saal 2		11:35
Saal 6	18:55	(ainult N)
Saal 7	21:15 E	22:00
A.Le Coq Sviit	18:30	(v.a. N)

EGA NORMAALSENA HANGELASEKS EI SAA
PARANORMAN
KILJUES KINNO
INGLISE KEELES, EESTI - JA VENEK. SUBT!

Saal 3	16:45
Saal 7	11:30 14:00 19:05 (v.a. E)

BAIVO E. TAMM REINOLD ULFSK JÜHAN
TOOMAS HUSSARI FILM
SEENELKÄIK
KINODES 21. SEPTEMBRIST

"EXPENDABLES 2" LOOJALT
TÜTART PÄASTMAS

Saal 3	11:55
Saal 5	17:50 22:10 (ainult E-N)
Saal 6	13:55 21:50 (ainult R-P)

OLIVER STONE'I FILM
METSLASED
KINODES 28.09.

RESIDENT EVIL: KARISTUS K14
Saal 1 EELLINASTUS! 19:15 (ainult N)

PALGASÕDURID 2 K12
Saal 2 17:05 22:20

1+1 MS12
Saal 3 14:10 19:00

A.Le Coq Sviit 21:05 (v.a. N)

SÕJA ÕIED K14 Saal 3 21:25

JÄAAEG 4 2D eesti k! Saal 4 PERE
12:10 16:40 (L-P) 18:50 (v.a. L-P)

KUUTÕUSU KUNINGRIIK MS12
Saal 4 16:40 (v.a. L-P) 18:50 (L-P)

MAAILMA VIIMANE ARMULUGU
Saal 4 MS12 14:20 20:55

VAPRAKE PERE
Saal 6 3D vene keeles! 11:40 16:10

Saal 7 3D eesti keeles! 16:30

Saal 9 2D eesti keeles! 14:45 17:30

KURJAST VAEVATUD K12
Saal 5 13:15 15:30 20:00

ABRAHAM LINCOLN: VAMPIIRIKÜTT
Saal 5 3D K14 22:10 (ainult R-P)

Saal 8 2D 17:00 19:20

PIMEDUSE RÜÜTLI TAASTULEK MS12
Saal 6 18:25 (v.a. N)

TÄIELIK MÄLUVAHETUS K12
Saal 6 21:50 (ainult E-N)

NT LIVE: KENTSAKAS JUHTUM KOERAGA ÕEISEL AJAL MS12
Saal 7 (TEATER) 19:00 (ainult E)

HULL ISA K14
Saal 8 12:00 14:30 21:40

NAABRIVALVE K14
Saal 9 12:15 19:45

TED K14
Saal 9 22:05

Saal 10 12:30 15:00

*A.Le Coq Sviiti seansid tööpäeviti alates 17:00, nädalavahetustel ja pühadel 13:00
Piletihinnad: E-N ja reede kuni kl 18:00 tavapilet 4,50€/lastepilet 2,50€, 3D-pilet 5,00€/lastepilet 3,50€. E-N alates kl 18:01 tavapilet 5,00€/lastepilet 2,70€, 3D-pilet 7,00€/lastepilet 3,70€. Reede (alates 18:01), L-P ja riiklikel pühadel tavapilet 6,50€/lastepilet 2,90€, 3D-pilet 8,00€/lastepilet 3,90€. A.Le Coq Sviit E-N pilet 17€, R-P pilet 21€

TÄNA KINOS ARTIS:

erinevus rikastab

TASUTA SEANSID 10. - 15.09. Lähemalt www.kino.ee

Väärrikad kinohommikud
Puhastus
Filmi juhatab sisse kirjanik Maimu Berg

ARTIS
KUNST ON KINOS

EUROPA CINEMAS
MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION

KES?
peasamunade film
EESTI KEELES

PUHASTUS
ANTTI J. JOKINENI FILM

KINO »SÕPRUS«
EUROPA CINEMAS
MEDIA-PROGRAMME OF THE EUROPEAN UNION
PARIS KINO - AASTAST 1955

ÄRA KAOTA LOOTUST
IRA SACHI FILM

Kes? Pesamunade film - eesti keeles	10:30 11:15 15:15
Puhastus	11:00 16:10 19:15 21:35
Üks elu	12:00
Minu õelapsed üksinda kodus - eesti keeles	13:25
Vuosaari	13:40

Pulkson on hädas - eesti keeles	16:00
Kuutõusu kuningriik	17:30
Erinevus rikastab: Welcome	18:30
Erinevus rikastab: Eeden asub läänes	21:00

www.kino.ee | Estonia pst. 9, Tallinn | Solarise keskus | Tel. 663 1380

www.kinosoprus.ee | Vana-Posti 8, Tallinn | Tel. 644 1919

TÄNA KINOS SÕPRUS:

Vuosaari	17:00
Ära kaota lootust	19:30
Hoorade hiilgus	21:30

Vaata kino Sõprus nädalakava **www.kinosoprus.ee**

IMBI PAJU
SOOMELAHE ÕED
VAADATES TEISTE VALU

Aeg lugema hakata!

Just praegu on õige hetk tellida hea Eesti Päevaleht, sest **kingituseks** saad kaasa Imbi Paju „Soome lahe õed”!

Loe raamatu kohta ja telli: **www.epl.ee/raamat**

Eesti Päevalehe kodupakett kolmeks kuuks maksab 33 eurot, raamatu saadame Sulle tasuta.
Lehetellijana saad tasuta ligipääsu ka Päevalehe digilehele.
Pakkumine kehtib kuni 20.09.2012.

Tellijale kingitus!
VÄÄRTUS 13,95 €

●●● Eesti Päevaleht

TALLINNA LINNATEATER

Maaile nähtamatud pisarad
14., 15. septembril 19.00

Ma armastasin sakslast
20., 24. septembril 19.00

Meie, kangelased
19., 20. oktoobril 19.00

Kassa: 66 50 800
www.linnateater.ee

//// Eesti Kontsert

R 14. september kell 19
Vanemuise kontserdimaja
L 15. september kell 19
Estonia kontserdisaal
Vanemuise kontserdimaja hooaja avakontsert
Antonin Dvořák. „Stabat mater“
VANEMUISE SÜMFOONIAORKESTER
Vanemuise ooperikoor, Tartu Noortekoor
Magdalena Risberg (sopran, Rootsi)
Katarina Giotas (metosopran, Rootsi)
Seok Be Ha (tenor, Korea)
Krisjanis Norvelis (bass, Läti Rahvusoper)
Dirigent Paul Mägi
Koostöös teatriga Vanemuine

Info tel Tallinnas 614 7760, Tartus 737 7537,
Pärnus 445 5800, Jõhvis 33 42 000, www.concert.ee

Kuulutuste tellimine!
kuulutused.epl.ee

Eesti Päevaleht

EESTI EKSPRESS
RAAMAT

MARSHALL GOLDSMITH MOJO

Mojo on hetk, mil me teeme midagi sihiteadlikku, mõjuvõimsat ja positiivset ning kogu ülejäänud maailm märkab ja tunneb seda.

KUIDAS SEDA SAADA? KUIDAS SEDA HOIDA?
Kuidas seda tagasi saada, kui oled selle kaotanud?

Saadaval raamatupoodides. Tellimiseks helista telefonil 680 4444 või klienditugi@lehed.ee

Sari „Riigikaitse Raamatukoogu“
toob lugejani parima valiku sõjanduse- ja julgeolekualast tõlkekirjandust

Merehuvilise lugemisvara

Sarja teine raamat „Merevõim“ avab merelise julgeoleku erinevaid tahke, andes põhjaliku ülevaate sellest, millised on riikide huvid meredel ja kuidas nad oma huvisid kaitsevad.

Tellimiseks helista 680 4444 või kirjuta klienditugi@lehed.ee. Kõik tellimused täidetakse viie tööpäeva jooksul peale arve tasumist. Raamatud on saadaval ka kõikides parimates raamatupoodides üle Eesti.

Kallist grupiõde
SIIRI RIKKONENI
mälestavad kursusekaaslased Tallinna Ülikooli filoloogiateaduskonnast

Südamlik kaastunne Rait Pallole
ISA
kaotuse puhul
Kolleegid Swedbankist

Avaldame sügavat kaastunnet Koit Pärnale
TÜTRE
ootamatu surma puhul
Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Südamlik kaastunne Helga Ojalole
EMA
surma puhul
Krista, Kristiina, Siiri, Tiit peredega

Mälestame kurbuses
HUGO VILJAMÄED
Sügav kaastunne lähedastele
Kunagised töökaaslased Talleksist ja KT Arengu ASst

Tallinna Balletikool avaldab sügavat kaastunnet Helga Ojalole
EMA
surma puhul

Avaldame kaastunnet Merle Vaabile
ISA
surma puhul
Politsei- ja Piirivalveameti dokumendihaldusbüroo

Südamlik kaastunne Hannes Taliile armsa
ISA
lahkumise puhul
Töökaaslased Hawaii Expressist

Kaotus on valus, mälestus jääb
Täname südamest kõiki, kes aitasid saata viimsele teekonnale
REIN PAJURI
Omaksed

Südamlik kaastunne kolleeg Silverile isa
HARRI ASU
surma puhul
Töökaaslased

Mälestame kauaaegset kolleegi
HARRI ASU
ja avaldame sügavat kaastunnet lähedastele
Swedbank Oracle tiim

Südamlik kaastunne Piretile ja lähedastele
KALEV-VAMBOLA VAAB
1946 – 2012
kaotuse puhul
Kolleegid advokaadibüroost Borenus

Mälestame kauaaegset kolleegi, dotsent
ERICH RANNATIT
ja avaldame kaastunnet lähedastele
Tallinna Tehnikakõrgkooli mehaanikateaduskond

Mõni hetk on elus, valusam kui teine, mõni hetk on kohe väga, väga valus... /J.Tätte/
Avaldame sügavat kaastunnet Gretele ja Georgile armsa ema
SIIRI LAUGU
kaotuse puhul
Inge ja Jane perega

Südamlik kaastunne Tarvo Mägile kalli ema
HELGE MÄGI
kaotuse puhul
Töökaaslased Amari Metals Oüst

Südamlik kaastunne Malle Preimerile kalli
EMA
surma puhul
Tallinna Ringkonnakohus
Ärasaamine 13. septembril kl 13 kodust

Eesti leiva päev ja sügislaad
16. septembril
Eesti Vabaõhumuuseumis

LEIBA ja TSIRKUST!
Aasta suurim leivatootjate laad. Mahetoiduõu, silgutsirkus, meelelahutust igale maitsele.
Tasuta bussid Viru väljakult.
Vaata lisa: www.evm.ee

Eesti VABAÕHUMUUSEUM
55
Ajal on lugu

AEG KAUBELDA!
Holmes & Meyers kutsub metsaomanikke läbi rääkima metsas planeeritavate raiete üle.

Ostame kasvava metsa raietõigust. Pakkuda võib lageraidest harvenduseni.
ERIPAKKUMINE! Pakume kasvava lepu eest head hinda.
Lõhutud küttepuid müük, tellimine: tel 600 5323
HOLMES & MEYERS
Metsasõbralik ettevõtmine
tel 5553 3064, 5554 0620
e-post info@holmesmeyers.eu

Remont
• Ehitus-rem. elektri, toru, põranda, katuse. Tel 501 1413.

Laen

• Laen kinnisvara tagatisel. ASA&O LaenuGrupp. Tartu mnt 29 Tln. 648 6083 www.aolaenu.ee Tutvuge tingimustega, konsulteerige asjatundjatega.
• Trimo Investments - laenu tagatisega ja ilma. Tegemist on finantsteenuse reklaamiga. Tutvu tingimustega, konsulteer, tasuta tel 800 2424. Krediidikulukuse määra näide: 5000€/60 kuud -47%.

Teenused

• KAARDID ENNUSTAVAD Tel 900 1727 24 h, h 1,09€/min www.ennustus.ee
• NÕUANDELIIN tel 900 5020. Kui elumure vaevab ja vajad hingeabi, anna soovitusi. Vastame araelu, töö ja tervise küsimustele. Kõne hind 0,97€/min.
Müük
• Saetud, lõhutud küttepuid: lepp, kask, sanglepp, saar, kuusk ja segapuud koos transpordiga. Tel 672 5338, mob 525 9433 Votikmetsa OÜ
• Müüa lõhutud kuivad ja märjad küttepuid. Info 509 2933.
Kinnisvara
• Võtan rendile otse omanikult korteri, tel 508 9052.

ALFA KURSUS
KRISTLUSE PÕHITÕDEDEST

Kolmekuuline kursus Oleviste kirikus (Lai tn 50) alates
16. september 2012 kell 14.00 ja 17. september kell 18.30 (noortele)
kord nädalas samadel aegadel.
Kursus on tasuta ja avatud kõigile.
www.oleviste.ee, www.onoored.ee

KES ON JESUS?
KRISTLUS - KAS IGAV, IGANENUD JA KASUTU?
MIDA TEEB PÜHA VAIM?
KAS JUMAL TERVENDAB KA TÄNA?
MKS KOGUDUS?
MKS PALVETADA?
KUIDAS JUMAL MEID JUHIB?

TELEVISIOON

ETV

06.55 Terevisioon

08.55 Gilmore'i tüdrukud, 21/22: Rün-
nakule (Gilmore Girls, USA 2007)

09.45 Terevisioon*

11.45 Prillitoos*

12.45 Puutepunkt*

13.15 Meie inimesed: Janno*

13.40 Osoon*

14.10 Apelsin (ETV 1979)

14.35 Välisilm*

15.10 Arktikast Antarktikasse:
Nagaland? (Eesti 2012)*

15.40 Kõõgikodanikud, 1/16: Chakra
(Eesti 2011)

16.10 Ilus maa: Paraplaanilend*

16.15 Gilmore'i tüdrukud, 21/22: Rün-
nakule (Gilmore Girls, USA 2007)*

17.00 Aktuaalne kaamera

17.10 Õnne 13 (Eesti 2003)

17.40 Südamese: Poolelijäänud puhkus
(Heartbeat, Inglise 2003)

18.30 Aktuaalne kaamera

KANAL 2

06.00 Punased roosid*, 334/400

06.45 Jetsonid

07.10 Pipi Pikksukk

07.35 Pispõnnide seiklused

08.00 Reporter*

09.00 Ettevaatust inglisa*, 136

10.00 Talisman*, 56

11.00 Kodus ja võõrsil*, 5325

11.30 Saladused*

12.20 Võsareporteril lõputuur*

12.55 Kuldvillak*: Uus!

13.30 Knight Rider: Puhkekeskus

14.30 Südametukse, 248/255

15.30 Punased roosid, 335/400

16.30 Talisman, 57/100

17.30 Ettevaatust inglisa, 137/194

18.30 Kodus ja võõrsil, 5326

19.00 Reporter

20.00 Krimi

20.30 NCIS Los Angeles: Trellide taga

TV3

06.15 Beyblade: metallvõitlejad 1, 33

06.40 Minu väike poni

07.10 Beyblade: metallvõitlejad 1, 33*

07.30 Simpsonid 9, 19

07.55 Kaunis Lola, 6*

08.50 Kirgede torm, 1461*

09.50 Vaprad ja ilusad, 6301*

10.15 Elu keset linna*

10.45 Top Shop

11.10 Omakohus*

11.40 Kõige naljakamad koduvideod*

12.10 Kahjutasu 2, 5

13.00 Ment, 1*

14.00 CSI kriminalistid 12, 2*

15.00 Vaprad ja ilusad, 6302

15.25 Selline on elu!

16.25 Kaunis Lola, 7

17.25 Kirgede torm, 1462

18.30 Kõige naljakamad koduvideod

19.00 Seitsmesed uudised

19.30 Omakohus

20.00 Kaua võib!

18.55 Korvpalli EM valikmäng: Eesti – Island

20.05 Vabariigi kodanikud

21.00 Aktuaalne kaamera. Ilm. Sport

21.40 OPI

22.10 Nikolaja ja Julie, 12/22 (Nikolaj og Julie, Inglise 2003)

22.45 ENSV: Õhumüük*

23.15 Südamese: Poolelijäänud puhkus (Heartbeat, Inglise 2003)*

00.09 ERR-i uudised

21.30 Süvahavva: Uus sari! Peaosades Katriina Unt, Aarne Mägi, Doris Tislar ja Toomas Parra.

22.30 Armastusega Pariisist (From Paris with Love, Prantsusmaa 2010)

00.25 Merepatrull: Tere tulemast pardale!

01.20 Pohmakas* (The Hangover, USA/ Saksamaa 2009)

03.00 Reporter*

03.50 Ellujääja

04.20 Rosamunde Pilcher – Kui süda murdub* (Saksamaa/Austria 2010)

20.30 Suletud uste taga 2, 1

21.30 CSI New York 8, 8: Risttee

22.30 KINO3: Ameerika gangster (USA 2007). Draama

01.30 CSI kriminalistid 11, 17: Nimekiri

02.23 TV3play.ee uudised

02.25 Vale jälgedel: Pokkeristrateegia

03.25 Seitsmesed uudised

03.50 Suletud uste taga 2, 1*

04.40 Omakohus*

05.05 Seitsmesed uudised

05.30 Selline on elu!*

ETV2, KANAL 11, TV6, KANAL 12

ETV2

07.10 Võlukarussell* 07.20 Tatonka lood* 07.30 Ruff tegutseb* 07.40 Lammas Shaun* 07.50 Muumioru lood* 08.15 Lastetuba* 08.30 Keele meelest, 3/5 (Eesti 2007) 09.00 Ringvaade* 10.05 Vang nr 6, 1/17: Saabumine (The Prisoner, Inglise 1967)* 10.53 ERR-i uudised 16.55 Kalailm, 13* 17.20 Maa ja taeva vahel, 1/10 (ETV 2004)* 17.50 Korvpalli EM valikmäng: Eesti – Island 18.45 LE. Kike-rikii: Mart veteriigis (ETV 1983) 19.20 AK (vii-pekkeles) 19.30 AK (vene keeles) 20.00 Pealt-nägija (venekeelsete subtiitritega)* 20.45 Minuscul 20.50 Jalgpalli MM valikmäng Türgi – Eesti 22.50 Polaartrip, 1/8 23.10 Eesti TOP 7 23.55 Apokalüpsis: Teine maa-ilmasõda, 2/6: Lõmastamine (Apocalypse, Prantsuse 2009)* 00.56 ERR-i uudised

Kanal 11

06.10 Armastus või raha, 97 06.55 Heart-land* 07.45 Südametukse, 247 08.40 Dok-
tor Oz* 09.35 Doktor Oz 10.30 Ellen* 11.25
Superlaps ehoidja* 12.25 Top Shop 12.40
Miss Marple* (Agatha Christie's Marple, UK
, 4/20.: Teatame mõrvast 14.30 Tee õnnele,

393 15.25 Tee õnnele, 394 16.20 Heartland:
Ära loobu iial 17.20 Superlaps ehoidja 18.15
Doktor Oz 19.05 Kodutunne 20.00 Ellen
21.00 Kilodele tuld!: Viimane! 22.00 Põge-
nenud: Snaperi naine 23.00 Kummaline
seks: Mõnu ja valu 23.30 Seksinipid 00.00
Reporter 00.50 Kodutunne* 01.35 Kodu-
vallutajad Colin ja Justin: Palju soodsat kaup
02.25 Heartland*: Ära loobu iial 03.10 Dok-
tor Oz* 03.55 Doktor Oz* 04.40 Koduval-
lutajad Colin ja Justin*: Palju soodsat kaup
05.30 Reporter*

TV6

06.00 Hommikuraadio 09.00 Seitsmesed
uudised 09.30 Kodu keset linna 1, 18* 10.00
Kälimehed 2, 4 11.00 Reetur (Traitor, USA
2008) 13.10 Top Shop 13.30 Kodu keset
linna 1, 19 14.00 Farscape – kosmoses kaot-
sis 4, 73 15.00 Malaisia, 7 16.00 Kuidas ma
kohtasin teie ema 1, 6* 16.30 Kutsuge Cobra
11 16, 2* 17.30 Rajalt maha 4, 3: Rajalt maha
talvel – ära karda kobra 18.30 Simpsonid
11, 8* 19.00 Clevelandi show, 17 19.30 Kui-
das ma kohtasin teie ema 1, 7 20.00 Moodne
perekond, 7 20.30 Simpsonid 11, 9 21.00

KINOÕHTU: Riskikuller 3 (Transporter 3,
Prantsusmaa, Suurbritannia 2008) 23.00 Pal-
jalt naljakas 23.30 Rikaste valud 2, 7 00.25
Salatoimikud 5, 19 01.20 Hommikuraadio
05.00 Kodu keset linna 1, 19* 05.25 Seits-
mesed uudised 05.50 Uudistemagasin

Kanal 12

06.30 Rannavalve* 07.20 Hulljulged* 08.10
Teolt tabatud* 09.00 Reporter 10.00 Gali-
leo* 10.30 Kuldvillak*: Uus! 11.00 Jutu-
tuba 13.00 Rannavalve 13.50 MacGyver*
14.45 Walker – Texase korralvur* 15.35
Teolt tabatud 16.25 Merepatrull: Päästa
mind 17.15 MacGyver: Naabrivalve 18.10
Walker – Texase korralvur 19.00 Tuvike-
sed* 19.30 Tuvikesed* 20.00 Galileo 20.30
Võsareporteril lõputuur 21.00 Kaks ja pool
meest* 21.30 Õllemehed (Beer League, USA
2006) 23.00 Pöörased spordiklipid 23.30
Hulljulged: Napid pääsemised 00.30 Kaks ja
pool meest 01.00 Tuvikesed 01.25 Tuvikesed
01.55 Night Chat 05.00 Postimees.ee

HOROSKOOP

JÄÄR Suhtud kellessegi eelar-
vamusega või usud tema kohta
levivaid kuulujutte. Üldse võib
ilmneda mineviku segav mõju.

SÕNN Praegu ei ole minevikuko-
gemusele toetumine kõige õigem
lähenemine. Asjad ja suhted, mis
toimisid aastate eest, ei pruugi
praegu enam toimida.

KAKSIKUD Planeetide asetus
lisab su olemusele püsivust ja ene-
sekontrolli. Sobiv hetk kaugeleula-
tuvate plaanide tegemiseks.

VÄHK Kui õues on tuuline või jahe,
siis pane end riidesse. Nimelt oled
praegu just külma ja niiskuse vastu
tundlik. Samuti ära unusta end
pessimistlike inimeste seltskonda.

LÕVI Nüüd on aktuaalne kange-
kaelsus nii otseses kui ka kaudses
tähtenduses. Istuva eluviisi harras-
tajad võivad sundasendis kangeks
jääda.

NEITSI Hinges on kas rahulolema-
tus või rahutus, mistõttu tunned
vajadust konkreetse töö järele.
Asjade praktiline pool teeb tuska.
Selle asemel peaks keskenduma
positiivsele mõtlemisele.

KAALUD Kui sind kummitab töö-
stress, siis võta asja rahulikult! Pea
meeles, et närvitsemine teeb selle
vaid hullemaks.

SKORPION Oled kinni vanades
reeglites ja ettekirjutustes. Kuid
ka reeglid uuenevad ja inimesed
muutuvad. Tunnete tasandil
kaldud nostalgiasse.

AMBUR Pööra tähelepanu suhte-
tele: võid käituda viisil, mis kedagi
teist solvab, ilma et ise sellest arugi
saaksid. Keerulises olukorras võid
kergesti pea kaotada.

KALJUKITS Soovid tegutseda
ja end aktiivselt väljendada,
ent miski justkui takistaks sind.
Kõik teed on lahti – on vaja vaid
endasse uskuda ja astuda esimene
samm! Oled enda vastu liiga karm.

VEEVALAJA Kui tekib probleeme,
kasuta oma intuitsiooni! Tähtsate
otsuste puhul pea siiski ka sõbraga
nõu. Sõbrad-tuttavad ongi täna
ehk tavalisest aktiivsemad.

KALAD Nüüd tuleks säilitada
tasakaal iseenda ego ja teiste ini-
meste soovide vahel. Kipud olema
ülemäära suur individualist. Mees-
konnatöö tekitab sinus stressi.

IILM

Teispäev +17...+22

Lõunakaare tuul 4–10 (13) m/s

Kolmapäev +15...+20

Läänekaare tuul 5–11 m/s

Neljapäev +13...+16

Edelatuul 4–10 m/s

Reede +13...+15

Edela- ja lõunatuul 7–12 (20) m/s

RISTSÕNA

	KOÕGMLU LAULIA JA NÄITLEJA	... PUBLICA VÄRNITSA ASEANINE	VIHATUD, VASTIK F NAABER	TELESERIAAL ÕHTLIK ... PRILLI- MEISTER	TEGUTSE- MISIPA OMAEETTE, LAHUS	NÄRVL LÕHKE- KEHA	LUKUFIRMA KIRIKUTE VALITSEMS- ORGAN	NÄOU NORRA MAAKOOD	EESTI KIRJANDU- SE SELTS PLARA AJAMA
... ET CONTRA UNAKIUST TEHTUD									
PARADIIS									
EESKODA									
ESINDAV ASUTUS NOVA SCOTIA									
MEREMÄRK									
VESINETSI									
VOISTLUSE SEIS OLÜMPIA- LINN									
V-ROOMA MÜNT									
MAESTIK AASIAS									
ELEVANDI NOSPEL									
LAULJA									
ILMKAAR SONA-SO- NALT MITTE- TOIGITAV PÜSIHÜND									
SEISUND									
INDIA AIKESE- JUMAL									

ERKKI KÕLU PÄEVAANEKDODID

•• Naine nurub oma veokijuhist
mehelt:
„Võta mind ükskord ometi
sõidule kaasa!”
„No mis sa seal tegema hakkad?”
toriseb mees. „Olemine on ebanu-
gav, tihti tuleb tunde järjekorras
seista, sul hakkab ju igav!”
Aga naine käib peale nagu
uni ja mees võtabki ta lõpuks
kaasa. Sõidavad. Tee ääres hääletab
maanteeprostituut, miniseelikus
ja pikkades kõrge kontsaga
saabastes.
„Vaesel tüdrukul on lühikese
seelikuga ju külm!” haletseb naine.
„Võtame ta peale!”
„Ei võta midagi!” pomiseb mees
ja vajutab gaasi.
„No mis inimele sa ometi oled?!”
Teine külmatab tee ääres ja sina ei
viitsi korraks peatuda. Pea kohe
kinni ja võtame ta peale!”
Ohtes peatab mees auto pros-
tituudi juures. Too tirib ukse lahti,
näeb naist ja röögatab:
„Silmad kratsin välja! Sa, lits,
töötab võõral marsruudil!”
•• Mees ametnikule:
„Kuulge, ma täidan siin seda teie
idootlikku ankeeti ja seal on punkt:
„Teie IQ”. Mis jama see sihuke on?
Kust seda saab? Mis ametkond
väljastab?”

SUDOKU Pappocom

Lahendused ja vihjed:
www.sudoku.com

					2				
		8			7	9		5	
			9	5	6			4	
		4	5			6	3		
	9	6			8	1			
1			2	7	9				
2		9	1			7			
	4								

Eelmise mängu lahendus:
3 7 2 9 4 8 6 1 5
9 8 5 6 2 1 7 3 4
6 1 4 3 7 5 8 2 9
2 6 8 1 5 3 4 9 7
5 3 1 7 9 4 2 6 8
4 9 7 8 6 2 1 5 3
1 5 9 4 8 6 3 7 2
7 4 6 2 3 9 5 8 1
8 2 3 5 1 7 9 4 6

Sudoku EPL-i veebiväljaandes

Mängi: www.epl.ee/sudoku

Pauer

KRISTIAN PAUR

Nemi

LISE MYHRE

-1- Spinat-ruutleht -2- Põld-võõrkapsas ehk rukola -3- Harilik apteegitill -4- Moldaavia tondipea

Fotod: Taavi Arus

Aed

Urmas Laansoo
Tallinna botaanikaaed

ROHELINE KÕHTU

Levivad uued söödavad sõbrad

Söödavate taimede valik ja mitmekesisus on lõputu. Meil vähe tuntud või harva toiduks tarvitavate taimede loetelu on samuti pikk. Viimastel aastatel on Eestis hakatud kasvata- ma või kasutama mitmeid senitundmatuid või vähe tuntud söödavate viljade, õite või lehte- dega taimi nagu mehhiko pisikurk (*Meloth- ria scabra*), ere hanemalts (*Chenopodium capi- tatum*), põld-võõrkapsas ehk rukola (*Eruca vesicaria*), võõr-liivsinap (*Diplotaxis tenuifo- lia*), harilik soolarohi (*Salicornia europaea*) jpt.

Salatitaimede valikut täien- dab omapärane lopsakas spinat-ruutleht (*Tetrago- nia tetragonoides*). Koos kesk- päevalille ja pärastlõunalillega kivileheliste (*Aizoaceae*) sugu- konda kuuluv ruutleht on laia loodusliku areaaliga. Ta kas- vab Jaapanis, Uus-Meremaal, Vaikse ookeani saartel ja Lõu- na-Ameerika lõunaosas. Rah- vapäraselt kutsutakse ruutle- hikut uusmeremaa spinatiks. Taim kasvab suurepäraselt ka seal, kus aedspinati (*Spinacia oleracea*) jaoks on kliima liiga

kuum. Briti maadeavastaja James Cook (1728–1779) toi- tis isegi oma laevameeskonda kaugetel merereisidel rannikul kasvava ruutlehtikuga. Üheaas- tase ruutlehtiku seemned võib avamaal külvata kohe kasvuko- hale. Taime mahlakaid lehti ja varsi sobib kasutada salatites, suppides ja ühepajatoitudes.

Vahemere maadest pärit põld-võõrkapsast ehk ruko- lat leiti Eestist tulnuktaime- na esmakordselt 1957. aastal. Mujal maailmas kasvatatakse rukolat ka väärtusliku toiduõli ning meditsiinis ja kosmeetikas kasutatava õli saamiseks. Ühe- aastast rukolat on kerge seem- nest ise kasvatada. Värske lehte- tede saamiseks võib külve teha korduvalt paarinädalaste vahe- dega. Natuke sinepit meenu- tava maitsega rukolat kasuta- takse suppides, hautistes, sala- tites jm. Ilusad tumedate roo- dudega kollakad õied kaunis- tavad taime kogu suve. Maitse ja kasutuse poolest on rukola- ga sarnane mitmeaastane võõr- liivsinap (*Diplotaxis tenuifolia*). Seda taime kutsutakse rahvapä- raselt ka mitmeaastaseks ruko- laks või püsik-rukolaks. 30–60 cm kõrgune võõr-liivsinap on talvekindel ja kuni sügiskülma- deni söödavaid lehti kasvatav vähenõudlik toidutaim. Esi- mest korda leidis Eestist võõrsi- nepi 1859. aastal C. A. Heugel. Aasiast pärit vormirohke apteegitill (*Foeniculum*) on ühe- või kaheaastane taim. Apteegi- tilli kasvatatakse söödava seem-

neõli, aga ka maitsestamiseks või toiduks sobivate lehtede, varte ja seemnete saamiseks. Teda võib kasvatada ka ilutai- mena. Anisiilõhnalisi lehti ja salat-apteegitilli jämenenud varsi sobib kasutada värskena või keedetuna suppides, hau- tistes ja salatites. Viljaka pin- nasega päikesepaistelises kohas võib apteegitill kasvada kuni kahe meetri kõrguseks. Rahva- päraselt tuntakse teda ka risti- köömnena, mille viljade leotist või teed kasutatakse väikelas- te kõhupuhituse korral. Kelle- le apteegitilli anisiilõhn ja mait- se ei meeldi, võib taime kasva- tada ilu pärast.

lidvana koriander

Apteegitilliga samasse sarika- liste (*Umbelliferae*) sugukonda

Meetaimena tuntud tondi- pead saab kasvatada sööda- vate õite saamiseks.

kuulub Lõuna-Aasiast pärit koriander. See on väga vana maitsetaim, mille seemneid leiti kaasapanduna vaarao Tutanha- moni hauakambri. Koriand- rit kasutatakse õlletegemisel, kompekkides, leivatainas, kar- risegus, kosmeetikas jm. Täna- päeval on ta maailmas üks kõi- ge rohkem kasvatatav maitse- taim. Suurimad koriandrikas- vatajad on India ja Maroko. Koriander on kaunite valgete

õitega üheaastane taim. Toi- duks sobivad lehed ning toitu- de ja jookide maitsestamiseks seemned. Koriander kasvab Eesti oludes hästi isegi jaheda- mal ja vihmasel suvel. Kasvata- mine on lihtne, seemned külva- takse kevadel mais umbrohuva- basse peenrasse. Meil müüak- se ka sidrunilõhnaliste viljade- ga koriandisordi seemet. Hooli- mata troopilisest päritolust või- vad küpsed ja varisenud viljad isegi avamaal pinnases talvitu- da ja nii isekülvi anda.

Moldaavia tondipea (*Dracocephalum moldavicum*) on rohkem tuntud meetaime- na, kuid teda võib kasvata- da ka ilu pärast või söödava- te õite saamiseks. Värskena või kuivatatuna sobivad moldaa- via tondipea õied ja ürt kül- metuse puhul sobi- liku tee valmista- miseks. Tondipea on päikeselembe- ne üheaastane taim. Seemned külvatatakse mais päiksepaisteli- sele kohale peenas- se. Pärast idanemist ja kasva- mist alustavad tondipead õitse- mist juulis ning õitsemine jätk- kub kuni sügiskülmadeni. Kau- neid sügavsiniseid õisi tuleb koguda mitu korda suve jook- sul. Tondipea õied sobivad häs- ti roogade kaunistuseks, aga ka jookidesse ja õiesalatisse koos mungalille, saialille jt söödava- te õitega. Taime kasvatamine on lihtne ja peaks olema iga- ühele jõukohane. ●

Jäned

Sügislaad

15. september 2012
kl 10.00-18.00

"Talveks varud salve"

Käsitööküla * Laad * Talutoodang * Taimed * Puusculptuurid
Õuna- ja kartulisortide näitus * Seeneakadeemia * Kultuuriprogramm

Erich Krieger kell 14.00
Tule Jänedale ja veeda mõnus laupäev!
Päeva juhib, mängu korraldab ja auhindu jagab Arlet Palmiste

22. septembril Musta Täku Tallis "Smilers"

ÕÜ Jäned Mois, tel 38 49 750

www.janedaturism.ee

LEHT + DVD

●●● Eesti Päevaleht

© Kõik Eesti Päevalehes avaldatud artiklid, fotod ja illustatsioonid on autoriõigusega kaitstud teosed, mille kasutuse reeglid on sätestatud autoriõiguse seaduses. Rõhutame, et nende reprodutseerimine ja levitamine ilma AS-i Eesti Ajalehed kirjaliku nõusolekuta on keelatud. Toimetusel on õigus kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. / Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. / Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eal.ee, või tel 646 3363

Peatoimetaja: Urmo Soonvald, 680 4400

Toimetus: Narva mnt 13, 10151 Tallinn, 680 4400, faks 680 4401, e-post mail@epl.ee **Eesti uudised** 680 4400, **kohalikud uudised** 322 3487, **välisuudised** 680 4455, **Ärileht** 680 4400, **arvamus** 680 4450, **kultuur** 680 4470, **sport** 680 4490. **Tellimine** 680 4444, **tellimine välismaale** KE Ajakirjanduse OÜ 641 1753, **reklaam** 680 4500. **EPL Online** www.epl.ee Väljaandja: AS Eesti Ajalehed, rg-kood 10004521

LEHT

